

Didaktická transformace učiva praktického vyučování v oboru vzdělání Logistické a finanční služby

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
doc. PhDr. Petr Hlad'o, Ph.D.

Vypracovala:
Jana Konečná

Brno 2016

**Na této stránce bude vložen originální formulář Zadání bakalářské práce.
Vystavený, podepsaný a orazítkovaný formulář Vám připraví vedoucí
bakalářské práce před jejím svázáním.**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: Didaktická transformace učiva praktického vyučování v oboru vzdělání Logistické a finanční služby vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 11. listopadu 2016

Poděkování

Touto cestou velice děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Petrovi Hlad'ovi, Ph. D. za jeho trpělivost a odborné rady. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali ve studiu.

Abstrakt

V bakalářské práci je zpracováno téma Didaktická transformace učiva praktického vyučování v oboru vzdělání Logistické a finanční služby. Cílem teoretické části je analýza a syntéza odborných poznatků o vytváření kvalitních učebních textů. Metodami pro zpracování teoretické části jsou analýza, srovnání a syntéza poznatků z odborné literatury.

Cílem praktické části je analýza dostupných učebních materiálů pro žáky a na tomto základě je zpracován nový metodický materiál pro výuku praktického vyučování v oboru vzdělání Logistické a finanční služby. Konkrétně je zpracováno téma Dodávání poštovních poukázek. Bude připraven učební text pro žáky, který zprostředkovává vzdělávací obsah definovaný v kurikulárních dokumentech a metodika pro učitele praktického vyučování. Hlavní metodou použitou pro zpracování praktické části je analýza dokumentů.

Klíčová slova

didaktická analýza, didaktická transformace, didaktická redukce, učební texty, výplatní doklady

Abstract

The bachelor thesis elaborates the topic of Didactic Transformation of Practical Lessons Curriculum in the subject of Logistic and Financial Services. The theoretical part's objective is the analysis and synthesis of expertise on production and quality evaluation of teaching texts. Methods for elaboration of the theoretical part are an analysis, comparison and synthesis of findings gained from professional literature.

The objective of the practical part is an analysis of available teaching materials for students, and based on this a new methodological material is elaborated for the practical lessons in the subject of Logistic and Financial Services. Specifically, the theme of Postal Orders Delivery, determined for second year, is elaborated. Teaching material for students is prepared with educational contents as defined in curricular documents and methodology for teachers of practical lessons. The analysis of documents is the main method used to elaborate the practical part

Keywords

didactic analysis, didactic transformation, didactic reduction, teaching texts, payment documents

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíle bakalářské práce	13
2.1	Cíle teoretické části práce	13
2.2	Cíle praktické části práce	13
3	Materiál a metodika zpracování	14
3.1	Materiál a metodika zpracování teoretické části práce.....	14
3.2	Materiál a metodika zpracování praktické části práce	14
4	Současný stav řešené problematiky	15
4.1	Vědecké poznatky	16
4.2	Didaktická analýza	17
4.2.1	Učitel a didaktická analýza učiva	18
4.3	Vzdělávací obsahy	19
4.4	Didaktická redukce	19
4.5	Kurikulum	20
4.6	Didaktická transformace	20
4.7	Příprava učebních textů“	21
4.8	Hlavní zásady tvoření textů.....	22
4.9	Vyučovací metody	24
4.9.1	Práce žáka s textem	26
4.9.2	Výukové cíle	27
4.10	Didaktická rekonstrukce	28
4.11	Učivo.....	28
4.11.1	Poštovní podmínky.....	29
4.11.2	Platební a finanční služby	29
4.11.3	Problematika výplat poštovních poukázek.....	32
4.11.4	Charakteristika výplat poštovních poukázek.....	35

4.11.5	Výplata fyzické osobě	35
4.11.6	Výplata právnické osobě	37
4.11.7	Výplaty poukázek na poště.....	39
5	Praktická část a výsledky práce	41
5.1	Obor vzdělání Logistické a finanční služby	41
5.2	Předmět praktické vyučování.....	42
5.2.1	Učebna praktického vyučování.....	43
5.3	Vzdělávací obsahy a didaktická redukce.....	44
5.3.1	Tvoření učebního textu.....	50
5.3.2	Práce žáka s textem v praktickém vyučování.....	51
5.4	Metodické pokyny pro práci s učebním textem	52
5.5	Příprava práce s učebním textem	53
5.5.1	Příprava na vyučovací jednotku – 1. den	53
5.5.2	Příprava na vyučovací jednotku – 2. den	55
5.5.3	Příprava na vyučovací jednotku – 3. den	57
5.5.4	Příprava na vyučovací jednotku – 4. den	58
5.5.5	Příprava na vyučovací jednotku – 5. den	60
5.5.6	Osnova vybraného tématu.....	61
6	Diskuse	69
7	Doporučení pro pedagogickou praxi	71
8	Závěr	72
9	Seznam použité literatury	73
	Příloha A	77

Seznam obrázků

Obr. 1	Ideálně typická koncepce didaktického zprostředkování vzdělávacích obsahů Zdroj: Knecht (2007, s. 76)	16
Obr. 2	Vzor poštovní poukázky A Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)	30
Obr. 3	Vzor poštovní poukázky B Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)	30
Obr. 4	Vzor poštovní poukázky C Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)	31
Obr. 5	Vzor poštovní poukázky D Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)	31
Obr. 6	Vzor výplatního dokladu pro hotovostní výplaty poukázek B, C, D Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)	33
Obr. 7	Učebna praktického vyučování Zdroj: Konečná (2016)	43

Seznam tabulek

Tab. 1	Zdroje a složky pedagogické znalosti učiva	18
Tab. 2	Komponenty ve struktuře učebnic	23
Tab. 3	Ukázka části ŠVP s vybraným učivem	45
Tab. 4	Ukázka části tematického plánu oboru Logistické a finanční služby, 2. ročník	46
Tab. 5	Ukázka původního odborného textu	48
Tab. 6	Ukázka upraveného textu, původně uvedeného v tab. 5	48
Tab. 7	Didakticky upravený text, původně uvedený v tab. 4 pod písmenem a)	49
Tab. 8	Didakticky upravený text, původně uvedený v tab. 4 pod písmenem b)	49
Tab. 9	Ukázka osnovy pro tematickou výuku výplata poštovních poukázek	62

1 Úvod

Ve své práci se zabývám didaktickou úpravou odborného textu Poštovních podmínek České pošty, s. p. Uplatňuji didaktickou analýzu odborného textu, následnou didaktickou redukci ve smyslu zjednodušení textu a přistupuji k didaktické transformaci a rekonstrukci textu. Výsledkem mého snažení je vytvoření učebního textu, který bude lépe uchopitelný pro žáka. Takto vytvořené učební texty budou vhodnou didaktickou metodou implementovány do výuky a využívány v rámci praktického vyučování v oboru Logistické a finanční služby.

Výuka praktického vyučování probíhá v učebnách, které svým uzpůsobením připomínají reálné pracoviště pošty. Žáci si zde přímo prakticky nacvičují své budoucí dovednosti a znalosti z poštovníctví, zajišťování logistických služeb při přepravě zásilek a finančních toků. Tato bakalářská práce je tedy zaměřena především na didaktickou analýzu učiva poštovních služeb. Výsledkem této analýzy je vytvoření učebního textu a jeho využitelnost v praxi.

Nepředpokládá se, že by žáci v praktickém vyučování potřebovali učební texty k výuce. Vždyť hlavní náplní tohoto předmětu je získávání potřebných pracovních návyků a dovedností, které jsou nezbytné pro výkon jejich budoucího povolání. Cílem je zaměstnanec, který se plně uplatní na trhu práce. Přesto i v tomto předmětu nalézáme potřebu využití učebních textů, obzvláště když potřebné informace nejsou pro žáky dostupné, nebo příliš odborně zpracované. A tak se i učitelé praktického vyučování snaží svým žákům zprostředkovávat poznatky nového učiva v přiměřené formě, která žákům pomáhá s lepším zapamatováním nebo s domácí přípravou. Učitelé praktického vyučování proto zohledňují při výběru učiva nejen aktuální poznatky daného oboru, ale také nové technologické postupy.

Způsob zpracování a požadavky na učební texty jsou začleněny do praktické části této bakalářské práce. Doporučené začlenění učebního textu do výuky nabízí pouze jednu z variant možného využití.

Didaktické transformaci učiva se věnuji proto, že téma výplaty poštovních poukázek je pro žáky hůře zapamatovatelné a učební texty pro tuto učební látku v současné době nejsou vytvořeny. V úvodní části práce předkládám cíl, materiál a metodiku zpracování. Hlavním cílem mé práce je vytvoření učebního textu využitelného v praktickém vyučování. V teoretické části práce se věnuji didaktickému zpracování poznatků výplat poštovních poukázek. Je řešen výběr učiva, jeho didaktická úprava a požadavky na tvorbu učebních textů. Následně přistupuji

k charakteristice oboru vzdělávání, představuji výuku v praktickém vyučování, prostředí, ve kterém výuka probíhá a volbu vyučovacích metod v praktickém vyučování. Dále se věnuji předpokládaným kompetencím žáka, vymezení základních pojmů a věnuji se problematice výplat poštovních poukázek. V praktické části je připraven učební text na téma výplata poštovních poukázek a návrh práce s tímto učebním textem ve výuce předmětu Logistické a finanční služby. Prezentuji hlavní zásady tvorby textů, transformaci textu a konkrétní obsah transformovaného učiva, a v neposlední řadě jeho vhodné zakomponování do výuky.

Při zpracování bakalářské práce jsem čerpala informace z odborných monografií, článků v odborných časopisech, internetových zdrojů a z Poštovních podmínek České pošty, s. p., především ze základních služeb.

2 Cíle bakalářské práce

2.1 Cíle teoretické části práce

Cílem bakalářské práce je zpracování poznatků o didaktické transformaci učiva, didaktické analýze a dále o didaktické redukci učiva a jeho didaktické rekonstrukci z pohledu učitele praktického vyučování.

Cílem teoretické části bakalářské práce je klasifikace jednotlivých složek didaktické transformace a jejich vzájemná provázanost. Popsáním těchto složek didaktické transformace se snažím stanovit hlavní zásady, které budou využity pro vytvoření učebního textu. Vymezeny budou také základní požadavky na samotnou tvorbu učebno textu.

Dílními cíli bakalářské práce jsou:

- Charakterizovat jednotlivé druhy platebních dokladů z odborné literatury v souladu s obsahem vzdělávání uvedeném v Rámcovém vzdělávacím programu pro Logistické a finanční služby (2007).
- Charakterizovat jednotlivé způsoby výplaty peněžních dokladů.
- Zpracování těchto podmínek do učebního textu.

2.2 Cíle praktické části práce

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření učebního textu využitelného v rámci praktického vyučování. Daný učební text bude určen pro obor vzdělávání Logistické a finanční služby na Střední škole informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno. Bude využíván jako učební pomůcka pro výuku nového učiva a také pro potřeby domácí přípravy žáků.

Didakticky transformovaný učební text bude zahrnovat poznatky na téma Výplata poštovních poukázek a bude sloužit žákům ve druhém ročníku daného oboru. Ve svém úsilí vycházím ze skutečnosti, že učební texty pro daný obor nejsou v současné době k dispozici.

3 Materiál a metodika zpracování

3.1 Materiál a metodika zpracování teoretické části práce

Pro zpracování teoretické části bakalářské práce jsem využila poznatky uvedené v odborné literatuře, internetových zdrojích a článcích publikovaných v odborných časopisech.

Z takto získaných informací jsem provedla obsahovou analýzu a definovala klíčové pojmy didaktické transformace. Provedla jsem jejich srovnání a následnou syntézu.

3.2 Materiál a metodika zpracování praktické části práce

V praktické části bakalářské práce se zaměřuji na informace uvedené ve Školním vzdělávacím plánu a dalších pedagogických dokumentech školy jako jsou tematické plány daného oboru. Také jsem studovala odborné texty určené problematice poštovního provozu.

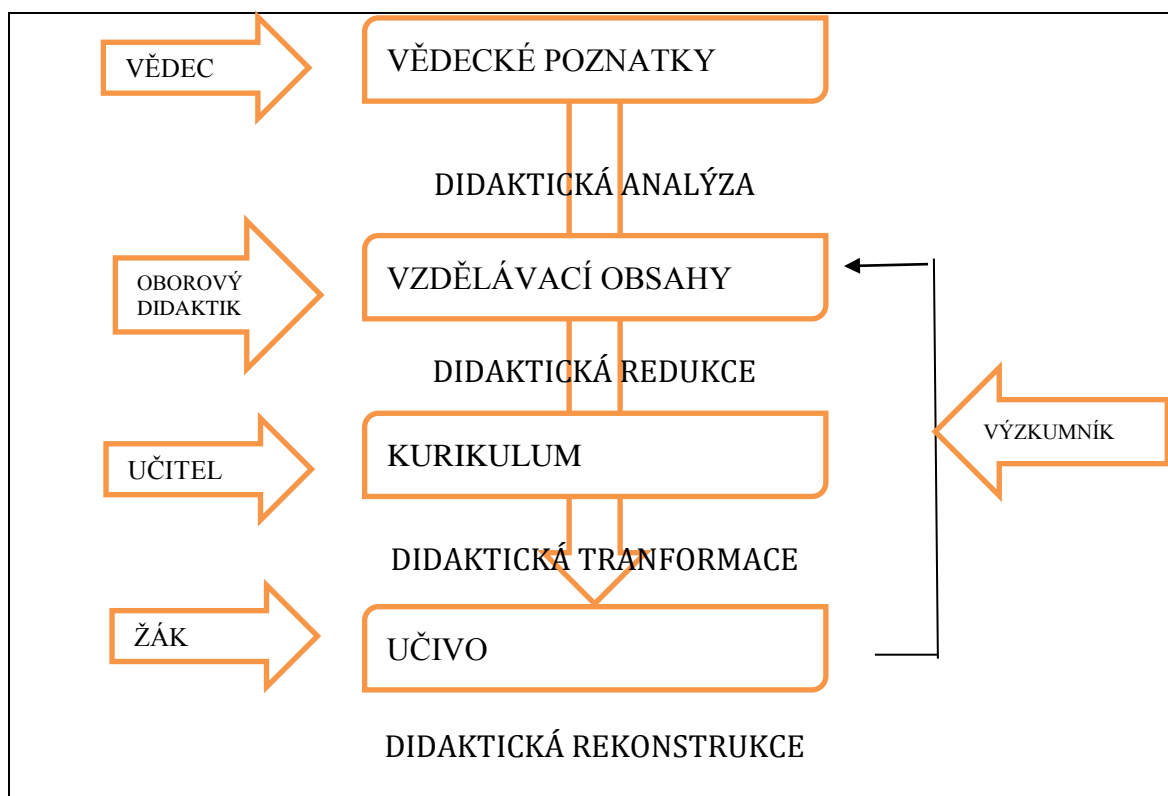
Při zpracování praktické části bakalářské práce přistupuji k provedení obsahové analýzy textových materiálů, která vede k pochopení daného učebního textu. Definuji klíčové pojmy a přistupuji ke komparaci analyzovaného materiálu tak, aby byl daný v souladu s výukovými cíli a obsahy vzdělávání. Zjištěné poznatky vedou k vytvoření vlastního učebního textu.

4 Současný stav řešené problematiky

Didaktická transformace učiva vysvětluje hlavní zákonitosti vyučovacího procesu při tvorbě kurikula. Především, jakým způsobem se z vědeckých poznatků vytváří plnohodnotné obsahy vzdělávání. Jak proces didaktického zjednodušení učebního textu směřuje od obecných platností ke konkrétním, a to ve stejném rozsahu skutečnosti.

Knecht (2007) ve svém článku navrhuje ideálně typický model didaktického zprostředkování vzdělávacích obsahů. Pomocí tohoto modelu se pokusím vysvětlit náležitosti a návaznosti jeho jednotlivých složek a zákonitostí procesu didaktické transformace.

Model ideálně typické koncepce obsahuje základní pojmy a také procesy, které jsou nezbytné pro průběh implementace vědeckých poznatků do obsahů vzdělávání a to takovým způsobem, který je přiměřený a uzpůsobený potřebám žáků. Pro snadnější identifikaci pojmů předkládám grafické znázornění modelu (viz obr. 1).

Obr. 1 Ideálně typická koncepce didaktického zprostředkování vzdělávacích obsahů

Zdroj: Knecht (2007, s. 76)

Jak je patrné ze znázorněné koncepce zprostředkování vzdělávacích obsahů, podstatná je provázanost jednotlivých činitelů.

4.1 Vědecké poznatky

Základním předpokladem pro moderní výuku je začleňování nejnovějších poznatků z vědeckých disciplín do vzdělávacích obsahů. Je to především díky vzájemné spolupráci vědeckých odborníků a oborových didaktiků. Při výběru vědeckých poznatků se zaměřují primárně na takové, které budou vyhovovat potřebám žáků, učitelů a také společnosti (Knecht, 2007).

Skalková vysvětluje, že v 50. letech 20. století byl formulován požadavek „nově propracovat základní koncepci vyučování příslušným předmětům tak, aby odpovídala pojmovému aparátu i metodám moderní vědy“ (Skalková, 2007, s. 74). Podmínkou bylo dodržení principu přiměřenosti a možnostem žáků, kterým je učivo posléze předkládáno.

Významnou změnou reformy vzdělávacích obsahů byl nárůst informací a rychlé změny ve vědeckých a technických oborech. To vedlo k potřebě zajistit při výuce žáků rozvoj jejich samostatného myšlení a dovednost získávání nových poznatků (Skalková, 2007).

4.2 Didaktická analýza

Z pohledu oborového didaktika je důležité vnést do svého předmětu zájmu především nejnovější poznatky z oblasti vědy. Jeho úsilím je výběr takových poznatků, které je možné předložit jako budoucí učivo v daném oboru. Tedy vytvořit základ pro vzdělávací obsahy, jež by bylo možné převést do podoby kurikula. Vzhledem k rychlému vývoji vědy a techniky a také k dostupnosti velkého množství vědeckých poznatků, je to velmi složitá a zásadní činnost.

Knecht ve svém článku píše o vhodném výběru obsahu učiva a mimo jiné odkazuje na koncepci W. Klafkiho. Klafki (1958 in Knecht, 2007, s. 71) upozorňuje jak je při výběru vzdělávacího obsahu důležité, aby hledání elementárních prvků konkrétní vědní disciplíny navazovalo na jejich pedagogické zhodnocení výběru do vzdělávacích obsahů. Podstatou je, aby se dokázaly rozvinout emocionální a intelektuální síly žáka v co nejlepším výsledku.

Veverková zmiňuje model amerického vědce Lee S. Shulmana pro výběr učiva. Jedná se o informace, které učitel zohledňuje pro výběr samotného učiva a které mu pomáhají zpracovat odborné poznatky tak, aby se mohly stát pro žáky učivem. Tedy srozumitelnými a snadno zapamatovatelnými informacemi.

Učitel bere v úvahu především tyto skutečnosti:

- znalost oboru,
- pedagogickou znalost oboru – znalost kurikulárních dokumentů a vzdělávacích cílů,
- obecné didaktické a pedagogické poznatky,
- znalost žáků,
- znalost kontextu a situace, v níž vyučování probíhá,
- znalost předpisů a pravidel, jimiž se školství řídí (Veverková in Kalhous, 2002, s. 141).

Tento soubor znalostí, tedy zdroje a složky pedagogické znalosti učiva znázorňuje jednoduchý přehled v následující tabulce (tab. 1).

Tab. 1 Zdroje a složky pedagogické znalosti učiva

zdroje	složky
Znalost učiva	klíčová témata, základní pojmy, principy, požadovaný rozsah učiva, různé možnosti pořadí probírání učiva, vhodné modely, příklady
Obecná didaktika a pedagogika	různé přístupy k vyučování učiva (metody), jejich výhody a nevýhody
Znalost žáků, psychologie učení	zájmy a potřeby žáků, obvyklá žakovská pojetí učiva, naivní pojetí (miskoncepce)

Zdroj: Veverková in Kalhous, Obst (2002, s. 141)

Jak vyplývá z textu rozděleného v tabulce 1, k didaktické analýze učiva vedou dva přístupy. Prvním hlediskem je behaviorální přístup a druhým hlediskem je pak kognitivní psychologie (Veverková in Kalhous, 2007, s. 141).

Behaviorální přístup se zaměřuje především na stanovení obecných cílů a dílčích úkolů, které má žák zvládnout na konci určitého úseku. Jedná se zde o popis cílového chování žáka, kterého má během výuky dosáhnout. Z hlediska kognitivní psychologie jde u žáka o nalezení základních pojmů, vytvoření vztahů mezi základními pojmy a o vystižení podobností a rozdílů mezi jevy. Hovoříme o vytváření mentálních struktur u žáka (Veverková in Kalhous, 2002, s. 141).

4.2.1 Učitel a didaktická analýza učiva

Didaktická analýza jak uvádí Skalková, je „hlubší myšlenková činnost učitele, která mu umožní z pedagogického hlediska, proniknout do učební látky“. Učitel ve snaze vystihnout výchovnou a vzdělávací hodnotu učební látky provádí rozbor jejího obsahu. Pomocí didaktické analýzy se ale učitel současně zabývá také samotným uspořádáním tohoto učiva (Skalková in Kasíková, Vališová, 2011, s. 130).

Zormanová (2014) k tomu dodává, že učitel přetváří a analyzuje vědecké poznatky a tím vzniká základ pro školní učivo.

Mikesková (2012) popisuje tři etapy provádění didaktické analýzy a jejich vzájemnou provázanost. V první etapě se učitel věnuje rozboru obsahu učiva, ve druhé etapě pak připravuje rozbor činností, které budou žáci vykonávat, a ve třetí etapě učitel analyzuje mezipředmětové vztahy.

Švec (2004) pak vysvětluje východiska již zmíněných etap didaktické analýzy následovně:

- analýzu základních pojmů a vztahů, jako vytváření logické pojmové struktury daného učiva, která se opírá o již osvojené pojmy a postupuje k pojmům novým;
- analýzu základních činností a operací, které učitel a žáci provádí s učivem tak, aby vedlo k dosažení daného výukového cíle;
- analýzu výchozích i mezipředmětových vazeb v učivu, tedy návaznost učiva a propojování poznatků v rámci více předmětů.

Klíčová témata a analýza základních pojmů vedou k tvorbě vzdělávacích obsahů. Tyto jsou důležitou složkou didaktické transformace učiva.

4.3 Vzdělávací obsahy

Učitel se zabývá samotným vzdělávacím obsahem daného oboru ještě dříve, než začne provádět didaktickou transformaci učiva. Skalková uvádí, že „*učivo vzniká zpracováním obsahů představujících různé oblasti kultury (vědy a techniky, umění, činností a hodnot) do školního vzdělání, tj. do učebních plánů, osnov, učebnic, do vyučovacího procesu. V tomto smyslu se hovoří o didaktické transformaci*“ (Skalková, 2007, s. 71).

4.4 Didaktická redukce

Pojem didaktické redukce je používán v souvislosti se zprostředkováním vzdělávacích obsahů žákům. Knecht se domnívá, že „*jde o proces tvorby zjednodušené verze vědeckých poznatků, o proces, kterým projdou souhrnné vědecké poznatky od jejich publikování až do okamžiku, kdy jsou žákům zprostředkovány v učebnici, či učitelem v rámci výuky*“ (Knecht, 2007, s. 72).

Důležitým článkem navazujícím na didaktickou redukci je kurikulum.

4.5 Kurikulum

Skalková (2007) píše, že tento pojem byl znám již v době J. A. Komenkého. Tento pojem může být zjednodušeně chápán spíše jako „*celek učebního plánu a sled předmětů, specifické obsahy látky, souhrn zkušeností, které získávají žáci, vyučovací metody, prostředky a pomůcky, které odpovídají daným obsahům, a také adekvátní příprava učitelů*“ (Skalková, 2007, str. 77).

Vališová a Kasíková uvádí, že kurikulum můžeme chápat v užším a širším pojetí. V širším významu můžeme kurikulu rozumět jako tzv. totálnímu programu vzdělávacích institucí. Užší pojetí kurikula je možné chápat jako obsah školní výuky a jeho výběr v určitém institucionálním rámci (Kasíková, Vališová, 2011, s. 126).

Autorky dále citují Walterovou, podle níž „*komplexní pojetí kurikula rozšiřuje vymezení problematiky na otázky proč, koho, čemu, jak za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vyučovat, tj. blíží se k postižení jevů, které lze označit jako běh života v určitém edukačním prostředí*“ (Walterová in Kasíková, Vališová, 2011, s. 126).

Kurikulem, jak píše ve své definici Zormanová, „*je označován souhrn dokumentů a materiálů vymezujících cíle, obsah a podmínky vzdělávání, instituce a nástroje, kterými se vzdělávání realizuje, a způsoby hodnocení*“ (Zormanová, 2014, s. 68).

4.6 Didaktická transformace

Didaktická transformace zasahuje do všech forem výuky (Knecht, 2007, s. 69). Výjimkou není ani praktické vyučování. I zde je třeba mít na paměti, že se jedná o kombinaci analýzy základních pojmů a vztahů v učivu, analýzy základních činností a analýzy mezipředmětových vazeb v učivu (Švec, 1996, s. 33).

Knecht uvádí, že didaktika praktického vyučování se řadí mezi oborové didaktiky a jejím úkolem tedy je praktické didaktické ztvárnění obsahu učiva (Knecht, 2007, s. 69). Proto učitelé praktického vyučování tvoří takové učební texty, které jsou provázané s nácvikem praktických činností (např. tvoření vzorů, vyplňování tiskopisů, nácvik technologických postupů).

Didaktická transformace dle Koláře (2012) představuje: „*Převedení učiva do takové podoby, která odpovídá věkovým i individuálním zvláštnostem skupiny žáků. Učitelova úprava učiva pro konkrétní třídu, skupinu. Uplatňuje se hledisko obsahu a hledisko žáka, vztahu žáka k danému obsahu, učební styly žáků i hledisko vztahu*

k ostatním předmětům. Týká se jak aspektů poznávacích, tak aspektů dovednostních a hodnotových“.

Cílem didaktické transformace není jen vzít část poznatků z určité vědní oblasti a upravit je na vyučovací texty. Důležité jsou také obsahy vzdělávání. Knecht dále upřesňuje, „že výběr vzdělávacích obsahů je záležitostí zástupců oborových vědeckých disciplín a oborových didaktiků, ale otázka výběru samotného učiva a jeho didaktické zprostředkování (resp. zpřístupnění a ztvárnění) žákům je zájmem oborových didaktiků a zejména učitelů“ (Knecht, 2007, s. 68).

Toto zpřístupnění a ztvárnění učiva závisí na důležité podmínce a tou je pochopení obsahu učitelem. Teprve pak následuje didaktická úprava učiva do takové podoby, aby její obsah chápali i žáci, kterým je určeno (Švec, 1996, s. 32).

Skalková (2007) upozorňuje na podstatnou skutečnost, ohledně didaktické transformace. Je důležité, aby i při didaktické transformaci učiva odpovídalo současnému pojetí daného oboru.

Mezi zásadní složky pro didaktickou transformaci je výběr vyučovacích metod a forem výuky. Cílem je vystihnout a využít vzdělávací hodnotu látky, kterou učitel a tedy i učitel praktického vyučování zpracovává pro své žáky.

4.7 Příprava učebních textů

Tvoření učebního textu obecně, se v dnešní době může jevit méně efektivní proti využívání výpočetní techniky. Žáci se učí hledat informace pomocí nejmodernějších informačních technologií. Pro žáky je hledání informací v tištěných publikacích mnohem obtížnější a málo atraktivní. Ovšem praxe posledních let mě dovedla k závěru, že v určitých situacích žáci velice rádi sáhnou po textu, obzvláště mají-li se něco naučit a jsou v časové tísní.

Také odborníci, ať už u nás nebo v zahraničí, se shodují, že texty rozhodně nepatří mezi zapomenuté didaktické pomůcky. Přestože se do škol zavádí stále více moderní vyučovací techniky, mají učebnice (učební texty) ve vyučování své místo. Dokonce přední odborník na teorii a výzkum učebnic profesor Jaan Mikk píše, že „učebnice jsou samotným srdcem školy, neboť naplňují mnohé významné úkoly a funkce vzdělávání“ (Mikk in Maňák, Knecht, 2007, s. 13).

Příprava vlastních učebních textů je pro učitele teoretických a odborných předmětů náročnou činností. Učitel si uvědomuje, že je nutná podrobná příprava, na jejímž konci je didaktický text odpovídající potřebám žáků, vzdělávacím obsahům a cílům výuky. Některé odborné texty určené pro praktické vyučování je ne-

zbytné zpracovat do podoby učebního textu. Často je to jediná možností jak tyto texty zpracovat do podoby učiva, kterému by žáci plně porozuměli a plně ho chápali. Jestliže má učební text plnit svůj účel didaktického prostředku, musí splňovat určitá kritéria.

4.8 Hlavní zásady tvoření textů

O hlavních zásadách, které by měl učitel (učitel praktického vyučování) zabývajícím se tvorbou učebních textů dodržet, píše Průcha. Předkládá klasifikaci tří základních kategorií. Sem patří aparát prezentace učiva, dále řízení učení a orientace v textu (Průcha in Maňák, Klapko, 2006, s. 12).

Do prezentace učiva patří především texty, shrnutí učiva nebo slovníček pojmů. Důležitou součástí textů jsou ilustrace, grafické modely a také fotografie a různé náčrtky.

Do aparátu řídicího učení patří především otázky a úkoly za jednotlivými lekcemi, nebo za tématy, sebehodnocení výkonu žáků nebo odkazy na jiné zdroje informací. Také zde se řadí obrazové komponenty v podobě grafických symbolů, barevného zvýraznění textu nebo využití zvláštního druhu písma.

A konečně do orientačního aparátu se řadí obsah, členění kapitol, marginálie nebo rejstříky (Průcha, 1998, s. 278, 279).

Je proto v zájmu učitele praktického vyučování, aby se před samotnou tvorbou učebních textů seznámil s těmito kategoriemi. Pro zjednodušení a zpřehlednění má učitel praktického vyučování k dispozici vytvořený obecný přehled v následující tabulce (tab. 2).

Tab. 2 Komponenty ve struktuře učebnic

I. aparát prezentace učiva	
<i>Verbální komponenty</i>	<i>Obrazové komponenty</i>
Výkladový text prostý	Umělecká ilustrace
Shrnutí učiva k tématům	Nauková ilustrace (schematické kresby, náčrtky, grafické modely, fotografie)
Doplňující texty (dokumentační materiál, citace z pramenů aj.)	
Slovníčky pojmů, cizích slov aj.	
II. aparát řídicí učení	
<i>Verbální komponenty</i>	<i>Obrazové komponenty</i>
Předmluva (úvod do předmětu, ročníku)	Grafické symboly vyznačující určité části textu (poučky, úkoly aj.)
Otázky a úkoly za lekcí	
Otázky a úkoly za tématy	Užití zvláštní barvy pro určité části textu
Explicitní vyjádření cílů učení	
Sebehodnocení výkonu žáků	Užití zvláštního písma pro určité části textu atd.
Odkazy a jiné zdroje informací atd.	
III. aparát orientační	
<i>Verbální komponenty</i>	<i>Obrazové komponenty</i>
Obsah učebnice	
Členění učebnice (kapitoly, lekce aj.)	
Marginálie	
Rejstřík (věcný, jmenný, smíšený)	

Zdroj: Průcha, (2013, s. 278-279)

Průcha dále uvádí, že teorie učebnic se u nás nerozvíjí a málokdo se učebnicemi zabývá, tak jako např. Maňák, Švec, (2003) nebo Sikorová (2004) v souvislosti s výukovými metodami, nebo s výběrem učebnic učiteli. (Průcha, in Maňák, Klapko, 1996, s. 11)

Pokud se budeme zabývat hodnocením kvality českých učebnic, pak jistě narazíme na závěry, které učinil Průcha roku 1998 (Průcha, in Průcha, 2013, s. 278 – 279). Z jeho výzkumu vyplynulo, že naše učebnice se potýkají nejčastěji se zásadním problémem kterým je „*nepřiměřeně vysoká obtížnost textů, která násled-*

ně vyvolává negativní efekty na straně žáků (nezájem, neporozumění obsahu apod.)“ (Průcha in Maňák, Klapko, 2006, s. 17).

V textech však musí být zachována určitá obtížnost. Průcha poukazuje, že velké zjednodušení textu má za následek snižování dovedností číst texty a operovat s jejich informacemi. Jak ale nejlépe můžeme posoudit co je obtížný text a co již není obtížné pro naše žáky. Průcha se opírá se o výsledky výzkumu provedeného v USA. Ten byl realizován Hayesem a jeho kolektivem, který analýzou 800 didaktických textů zaznamenal tuto skutečnost (Průcha in Maňák, Klapko, 2006, s. 17). Spousta (2003) říká, že *„při psaní bychom měli mít neustále na zřeteli budoucího uživatele našeho spisu – čtenáře. Jen tehdy bude mít naše počínání smysl, budeme-li schopni sdělit mu své poznatky srozumitelně a jasně, budeme-li s to zaujmout ho nejen obsahem sdělovaného, ale i způsobem svého vyjadřování“* (Spousta, 2009, s. 143).

4.9 Vyučovací metody

Volba vyučovacích metod souvisí s formulací cíle výuky. Učitel praktického vyučování vybírá vyučovací metody podle toho, které mu vzhledem k obsahu učiva vyhovují co nejlépe. Jak píše Skalková (2007, s. 186) jsou to především metody, se kterými pracuje často a má s nimi úspěch při předávání vědomostí a dovedností žákům. Tím je myšleno, že žáci dosahují z větší části při použití určitých metod dobrých výsledků, co se týká zapamatování a nových pojmů a souvislostí mezi nimi.

Volbu vyučovacích metod také ovlivňují další faktory. Např.: druh a stupeň školy, charakter vědního oboru nebo učebního předmětu, organizační formy výuky, zasazení konkrétní metody do systému ostatních vyučovacích metod, zákonitosti výchovně-vzdělávacího procesu, ze kterých vyplývá také dodržování vyučovacích zásad. Za velmi důležitou součást volby vyučovacích metod se považují učební možnosti žáků s jejich osobnostními předpoklady, psychologické charakteristiky žáků a třídy jako celku a zvláštnosti vnějších podmínek vyučování (Vališová, Valenta in Vališová, Kasíková, 2011, s. 195).

Maňák (2003) provedl rozčlenění klasických vyučovacích metod takto: slovní, názorně-demonstrační a dovednostně-praktické. Pro výuku v praktickém vyučování z metod slovních můžeme využít metodu výkladu a práce s učebnicí. Z kategorie názorně-demonstračních by to pak byla metoda předvádění činností. Z kategorie dovednostně-praktických je vhodná metoda pracovních činností a nácvik pohybových a pracovních dovedností (Maňák, Švec, 2003, s. 49).

Jsou však klasifikovány i další skupiny metod výuky. Především aktivizující, ze kterých můžeme do praktického vyučování použít metodu inscenační. Dále pak komplexní metody, kam řadíme např. frontální výuku, nebo metodu učení v životních situacích, (Maňák, Švec, 2003, s. 131).

Pecina, Zormanová (2009) navrhli kombinovaný a upravený model členění výukových metod, který vychází z Maňáka a Švece (2003).

Jedná se o členění výukových metod v kombinaci s organizačními formami výuky a z hlediska aktivity žáků. Do první kategorie metod zprostředkovávajících hotové vědomosti, dovednosti a návyky jsou zařazeny následující metody:

- metody slovní (vysvětlování, popis, přednáška, práce s textem);
- metody názorně-demonstrační (předvádění a pozorování, práce s obrazem);
- metody dovednostně-praktické (frontální laborování a experimentování, napodobování, práce v dílně, cvičné kuchyni, školním pozemku).

Do druhé kategorie metod aktivní práce žáků, které můžeme nazvat aktivizujícími nebo problémovými metodami, jsou zařazeny tyto:

- samostatná práce;
- diskusní metody (rozhovor, dialog, diskuse);
- problémové metody (metody řešení problémových otázek a úkolů);
- metody inscenační a situační;
- didaktické hry;
- brainstorming a brainwriting;
- projektová výuka (výukové projekty);
- kritické myšlení;
- televizní výuka;
- problémově orientovaná práce s počítačem;
- problémově orientované školní experimentování, laborování a práce v dílnách;
- problémově orientované exkurze, vycházky a jiné mimoškolní akce;
- další varianty metod (Pecina, Zormanová, 2009, s. 40).

Pecina, Zormanová se domnívají, že "navržené členění je vhodné pro edukační praxi. Zároveň si však uvědomují, že existují i jiné přístupy a názory, které se mohou lišit. Proto uvedli více přístupů k členění výukových metod v kombinaci s organi-

začnícími formami a dalšími prvky didaktického systému“ (Pecina, Zormanová, 2009, s. 41).

Toto zjištění vede k závěru, že k dosažení výukového cíle je dobré použít nejvhodnější výukovou metodu. Nelze tedy doporučit ke všem tématům praktického vyučování využití stejné výukové metody. Proto se zaměřujeme na:

- cíle a obsah výuky;
- osobnost učitele;
- osobnosti žáků (Zormanová, 2012, s. 31).

Výukové metody vhodné pro praktické vyučování podle klasifikace Maňáka (2003) jsou především ty, které vedou žáky k rozvoji motorických (psychomotorických) vlastností, nácviku praktických činností spojených s potřebou znalosti problematiky daného oboru.

Pro účely této bakalářské práce se zaměřuji na metodu práce s didaktickými texty. Patří k nejstarším výukovým metodám (Maňák, Švec, 2003, s. 64). U této metody je stěžejní zpracovávání textových informací z didaktických textů. Může se jednat o učebnice, učební texty, encyklopedie nebo např. odborné texty a odbornou dokumentaci. Maňák uvádí, že prostřednictvím textu „žák získává podněty ke svým dalším samostatným aktivitám, např. k pozorování, experimentování, atp., práce s textem tedy spočívá nejenom v zapamatování prezentovaných informací, ale zejména v postupném vytváření a zdokonalování dovedností žáků využívat textových informací při řešení různě náročných úloh a problémů“ (Maňák, Švec, 2003, s. 64-65).

4.9.1 Práce žáka s textem

Práci žáka s textem, ať už se jedná o učebnici, učební texty, nebo jinou odbornou literaturu, řadí Maňák (2003) k nejstarším metodám výuky. Podle něho se jedná o výukovou metodu, která je „založena na zpracovávání textových informací a jejichž využití směřuje k osvojení nových poznatků“. Při práci žáka s učebními texty dochází také k upevnění a fixaci těchto poznatků, jejich rozšíření a prohloubení (Maňák, 2003, s. 64-65).

Také Skalková považuje práci žáka s učebním textem za zdroj poznání, při němž má zásadní roli především slovo (Skalková, 2007, s. 194).

Je důležité, aby žák při čtení učebního textu rozuměl jeho obsahu a dovedl v něm nalézt klíčové pojmy a poznatky a aby vystihl jejich vzájemný vztah (Maňák, 2003, s. 65).

Jestliže žák učebnímu textu rozumí, pak je schopen:

- Vyčlenit v textu klíčové informace.
- Stanovit vztah mezi těmito informacemi.
- Uspořádat klíčové informace podle požadovaného kritéria.
- Graficky znázornit uspořádané informace.
- Prezentovat obsah textu vlastními slovy.
- Zaujmout k hlavním myšlenkám textu vlastní stanovisko.
- Zformulovat otázky textu.
- Doplnit text vlastním hodnotícím komentářem (Maňák, 2003, s. 65).

Proto by měly být učební texty co nejvíce uzpůsobeny specifickým potřebám žáků a to podle typu školy, konkrétního vyučovacího předmětu a ročníku

Předpokládá se, že žáci střední školy již tyto schopnosti a dovednosti mají a z větší části je zvládají.

Dalšími učebními texty, se kterými se žáci setkají v odborných předmětech nebo v praktickém vyučování, je odborná dokumentace. Základem porozumění je, aby si žáci co nejdříve osvojili základní vědomosti v příslušných odborných předmětech. Při práci s odbornou dokumentací si žáci prakticky ověřují a zkouší své znalosti z odborného předmětu a přitom vidí své nedostatky, na které se mohou následně zaměřit (Stejskalová, 2013, s. 47-48).

4.9.2 Výukové cíle

Výukové cíle jsou, jak již bylo uvedeno výše složkou, která souvisí s volbou vyučovacími metod. Při didaktické transformaci a redukci učiva se jedná o jednu ze základních složek.

Zormanová uvádí, že: „*výchovně-vzdělávací cíle zahrnují účel, záměr výuky, výstup a výsledek výuky. V ideální rovině představují to, čeho chceme procesem vyučování dosáhnout*“ (Zormanová, 2014, s. 54).

Výukové cíle můžeme rozčlenit podle zaměření na oblasti rozvoje žákovy osobnosti. Jedná se o:

- Kognitivní cíl – tedy vzdělávací - tzn. osvojování vědomostí.
- Afektivní cíl – tedy postojový - tzn. vytváření hodnotové orientace.

- Psychomotorický cíl – tedy výcvikový - tzn. osvojování psychomotorických dovedností (Kurelová 2001 in Zormanová, 2014, s. 57).

Hlad' o uvádí, že: „*správně vymezené cíle pomáhají učitelům při přípravě, řízení a evaluaci výuky*“ (Hlad' o, 2010, s. 45). Dále hovoří o využívání aktivních sloves při stanovování a definování co nejkonkrétnějšího výukového cíle. Zde odkazuje na taxonomii výukových cílů, kterou klasifikoval např. B. S. Bloom (Bloom in Hlad' o, 2010, s. 45).

4.10 Didaktická rekonstrukce

Didaktickou rekonstrukci chápe U. Katmann především jako systematické zkoumání žákových představ o vědeckých poznatcích. Tyto poznatky jsou pak zohledněny v procesu výběru vzdělávacích obsahů v daném oboru. K získávání potřebných dat se využívá především metody výzkumu názorů žáků, a jejich dosavadních znalostí konkrétního učiva. Následuje porovnání těchto zjištěných skutečností s minulými a aktuálními poznatky jednotlivých vědeckých disciplín, které jsou zastoupeny v kurikulu daného oboru. Výsledkem je pak rekonstrukce vzdělávacích obsahů, které odráží výsledky výzkumu v návaznosti s cíli vzdělávání (Katmann in Knecht, 2007, s. 74).

Rekonstrukcí vzdělávacích obsahů jsme se dostali k výběru obsahu učiva, zvoleným vyučovacím metodám a stanovili jsme cíle vzdělávání. Dalším krokem je příprava učebního textu. Ovšem i zde je důležité zachovávat určité zásady.

4.11 Učivo

Učivo a jeho organizace, ve smyslu studia obsahu vzdělávání, považujeme za jeden z pilířů didaktiky (Veverková in Kalhous, Obst, 2002, s. 121). V současnosti mají školy díky kurikulu velký prostor pro vytváření vlastních vzdělávacích programů a tím i možnost podílet se na výběru samotného vzdělávacího obsahu.

„*Proto učitel musí rozumět teoretickým východiskům analýzy a výběru učiva, konstrukce kurikula, hodnocení učebnic apod.*“ (Veverková in Kalhous, Obst, 2002, s. 121).

Učitel nemá jen mechanicky předávat učivo, uvedené např. v učebnicích, žákovi. Vkládá a převádí do obsahu učiva takové informace, kterým žáci porozumí na základě vlastních, již získaných zkušeností a vědomostí (Skalková, 2007).

Odbornou literaturu, v našem případě Poštovní podmínky, považujeme za stěžejní učivo pro praktické vyučování, až po jejich didaktické rekonstrukci.

4.11.1 Poštovní podmínky

Didaktickou redukcí odborných textů uvedených v Poštovních podmínkách, je vyčleněno základní a rozšiřující učivo pro téma Platební styk v národní a zahraniční měně. Především však vymezení základních pojmů poštovní poukázky, jejich druhy, služby s nimi spojené a jejich výplata fyzickým a právnickým osobám.

Vnitrostátní poštovní poukázky jsou, jak již bylo uvedeno dříve v této bakalářské práci, učivem druhého ročníku. Žáci se seznamují s jednotlivými druhy poštovních poukázek, s možnými doplňkovými službami, s příjmem poštovních poukázek, s jejich výplatou a také s podmínkami stanovenými pro jednotlivé způsoby výplaty. Součástí výuky v praktickém vyučování jsou také technologické postupy prováděné pomocí specializovaného softwaru jak pro příjem poštovních poukázek, tak pro výplatu výplatních dokladů.

Učivo týkající se výplat poštovních poukázek je rozčleněno do několika částí, které pak tvoří tematický celek. V učebním textu (příloha A) se dělí na výplaty bez finanční hotovosti (tj. vhození dokladu do domovní schránky), na výplaty v dodacím místě adresáta (tj. v bytě adresáta) a na výplaty u přepážky pošty. Nedílnou součástí tohoto učiva jsou způsoby prokazování totožnosti, prokazování vztahů náhradních příjemců k adresátovi a poštovní, listovní a služební tajemství (Poštovní podmínky, 2016).

Dále se budu věnovat problematice vymezení základních pojmů poštovních poukázek.

4.11.2 Platební a finanční služby

Pojem platební a finanční služby zahrnuje širokou nabídku služeb pro příjem, přepravu a dodávání poštovních poukázek. Platby probíhají pomocí podacích dokladů označených jako poštovní poukázky. Jednotlivé druhy poštovních poukázek jsou označeny písmeny A, B, C, D. Takto označené poštovní poukázky se liší předtištěnými údaji, podle toho, zda je peněžní částka určena k výplatě v hotovosti nebo k převodu na účet adresáta. Vnitrostátními poštovními poukázkami můžeme odesílat peněžní částky bez omezení jejich výše. Zasílat lze jen částky v české měně (Poštovní podmínky, 2016).

Druhy poštovních poukázek

Poštovní poukázka A (obr. 2), je určena k platbám na účet adresáta. Odesílatel složí peníze v hotovosti a adresátovi jsou následně převedeny na stanovený účet (Poštovní podmínky, 2016).

Obr. 2 Vzor poštovní poukázky A
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Poštovní poukázka B (obr. 3), je určena k platbám v hotovosti. Odesílatel převede finanční částku ze svého účtu a ta je následně vyplacena adresátovi v hotovosti. Tato služba je nejvíce využívána firmami nebo státní správou. Pomocí poukázky B se tak většinou vyplácí mzdy, sociální dávky, rodičovské příspěvky apod. Podání poštovní poukázky B lze uskutečnit také předáním datového souboru (Poštovní podmínky, 2016).

Obr. 3 Vzor poštovní poukázky B
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Poštovní poukázka C (obr. 4), je určena k platbám v hotovosti. Odesílatel složí peníze v hotovosti a adresátovi je vyplacena také hotovost. Tuto službu využívají především fyzické osoby, tedy občané (Poštovní podmínky, 2016).

Obr. 4 Vzor poštovní poukázky C
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Poštovní poukázka D (obr. 5), je určena k platbám v hotovosti. Jedná se o nejrychlejší přepravu hotovosti, kdy je garantováno dodání finanční částky do jednoho dne od podání. Odesílatel složí peníze v hotovosti a adresátovi jsou vyplaceny v garantované lhůtě také v hotovosti. Tuto službu využívají všichni klienti, kteří potřebují rychlou přepravu peněz (Poštovní podmínky, 2016).

Obr. 5 Vzor poštovní poukázky D
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Částky poukázané poštovními poukázkami B, C, a D mohou být vyplaceny ve lhůtě určené odesílatelem. Ta však může být stanovena pouze v rozmezí od 10 do 30 dnů, ode dne podání poštovní poukázky. Pokud odesílatel lhůtu neurčí, mohou být poštovní poukázky vyplaceny jen ve lhůtě 25 dnů ode dne podání (Poštovní podmínky, 2016).

Služby k poštovním poukázkám

K poštovním poukázkám B, C a D je možné zvolit doplňkové služby dodejka, do vlastních rukou, do vlastních rukou výhradně jen adresáta, termínovaná výplata a změna místa dodání.

Dodejka je služba, kdy odesílatel dostane písemné potvrzení, které prokáže výplatu peněžní částky příjemci.

Do vlastních rukou je služba, která zajistí výplatu peněžní částky adresátovi, nebo zmocněnci nebo jeho zákonnému zástupci příp. zmocněnci zákonného zástupce. To v případě, že se jedná o adresáta, kterým je fyzická osoba. V případě právnické osoby budou peníze vyplaceny pouze oprávněné osobě.

Do vlastních rukou výhradně jen adresáta znamená, že peněžní částka bude vyplacena pouze adresátovi.

Termínovaná výplata určuje, kdy bude peněžní částka vyplacena. Zajišťuje tak odesílateli možnost, stanovit den pro výplatu. Musí ale proběhnout v termínu od 10 do 30 dnů od podání poštovní poukázky.

Změna místa dodání tzv. dosílka je službou, která umožní výplatu peněžní částky v jiném místě, než jaké je uvedeno v adrese. O tuto službu může požádat adresát peněžní částky, nebo může být provedena poštou, jestliže se o novém místě pobytu dozvěděla z hodnověrného zdroje (Poštovní podmínky, 2016).

Platby SIPO (soustředěné inkaso plateb obyvatelstva) pro fyzické osoby je službou pro úhradu nájemného, elektřiny, plynu, vody, rozhlasových a televizních poplatků. Tato platba se hradí v hotovosti, nebo převodem z účtu. Každému klientovi je přiděleno tzv. spojovací číslo. Toto číslo je neměnné a slouží k identifikaci plateb.

Služba DINO (dluhové inkaso obyvatelstva) je určena klientům-věřitelům, kteří se snaží mimosoudně vyřešit své peněžní pohledávky. Dlužníkům je tak dána příležitost pro vyrovnání svých závazků bez soudního řízení. Také je chrání před narůstáním dluhu (Poštovní podmínky, 2016).

4.11.3 Problematika výplat poštovních poukázek

Pro výplatu přepravovaných finančních částek v hotovosti se využívá jednotný výplatní doklad. Ten je dvoudílný a skládá se z hlavního dílu a ústřížku pro příjemce. Doklad se vyhotovuje výpočetní technikou ve zpracovatelském centru podle originálu zasláné poštovní poukázky B, C nebo D. Výplatní doklad také obsahuje několik ochranných prvků, které se v případě pochybností o pravosti poštovní poukázky musí zkontrolovat pod UV lampou. Automaticky se tato kontrola provádí u zasláných finančních částek vyšších než 20 000 korun (Poštovní podmínky, 2016).

Náležitosti výplatního dokladu

Výplatní doklad (obr. 6) obsahuje tyto části:

- čtecí zónu;

- logo České pošty;
- částku v Kč číslicí a slovy na hlavním díle;
- částku v Kč číslicí na ústřižku pro příjemce;
- bankovní spojení (číslo účtu) na hlavním dílu;
- bankovní spojení na ústřižku pro příjemce;
- bezhotovostní převod na hlavním dílu a ústřižku pro příjemce;
- zprávu pro adresáta na ústřižku pro příjemce;
- pole pro odesílatele na hlavním díle a ústřižku pro příjemce;
- pole pro adresáta na hlavním díle a na ústřižku pro příjemce;
- údaje o způsobu doručení na hlavním díle;
- doplňkové služby na hlavním díle;
- podací znaky (Poštovní podmínky, 2016).

Obr. 6 Vzor výplatního dokladu pro hotovostní výplaty poukázek B, C, D
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Dodávání poštovních poukázek

Dodáváním zásilek se rozumí doručování nebo vydávání u přepážky. Doručování se člení na místa bydliště, místa podnikání nebo dodací schránky.

Jako adresáta označujeme:

- fyzickou osobu (jméno a příjmení);
- fyzickou osobu podnikající, označenou obchodním jménem (jméno, příjmení, dodatek – „podnikatel“, „notář“ apod.);
- právnickou osobu označenou názvem, nebo osobu, které mají být zásilky dodávány jako právnické osobě (Firma, s. r. o., příjmení spol. s r. o.).

Je-li v adrese pro fyzickou osobu uveden další identifikátor (např. datum narození, rodné číslo), musí se ověřit před dodáním tyto údaje. Pokud je v adrese pro právnickou osobu uveden dodatek vyjadřující právní formu (s. r. o., a. s., s. p. apod.), nesmí se peněžní částka dodat jinému subjektu, jehož název se sice shoduje s adresou, ale nesouhlasí dodatek.

Jako právnické osobě se také dodávají poštovní poukázky určené prezidentovi republiky, členovi vlády, předsedovi Ústavního soudu, nejvyššímu státnímu zástupci, prezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu, guvernérovi České národní banky, poslanci, senátorovi nebo veřejnému ochránci práv (Poštovní podmínky, 2016).

Ověřování totožnosti

Osobní doklad se používá při prokazování totožnosti. Osobním dokladem je pro občana ČR občanský průkaz, řidičský průkaz a cestovní, diplomatický nebo služební pas ČR. Za osobní doklad se nepovažuje potvrzení o občanském průkazu (při jeho ztrátě nebo zcizení), které není veřejnou listinou.

Pro cizince je to doklad vydaný orgány příslušného státu, pas nebo také diplomatický identifikační průkaz, průkaz o povolení k pobytu pro cizince, průkaz žadatele o postavení uprchlíka v ČR, průkaz žadatele o udělení azylu.

V některých případech je nutné s osobním dokladem předložit ještě další doklad. Tím může být rodný list, průkaz příjemce, prohlášení právnické osoby, prohlášení fyzické osoby - zákonného zástupce nebo plná moc.

Průkaz příjemce vydává podnik adresátovi, který může zmocnit až šest osob oprávněných k přebírání zásilek. Zmocněné osoby musí být starší 15 let. Průkaz je platný maximálně tři roky, nebo po dobu určenou žadatelem. Je možné ho vystavit jak pro osoby fyzické, tak pro osoby právnické. Na průkaz příjemce nelze vyplatit peněžní částky určené do vlastních rukou výhradně adresáta nebo hotovost přesahující 10 000,- korun.

Prohlášení právnické osoby je tiskopis vydávaný pro potřeby jednat za právnickou osobu. Pomocí prohlášení může být vyplacena jedna poštovní poukázka fyzické osobě uvedené na tomto tiskopisu. Fyzická osoba musí být starší 15. let. Prohlášení fyzické osoby - zákonného zástupce se předkládá v případě, že adresátem je osoba mladší 15. let nebo osoba s omezenou svéprávností k úkonům souvisejícím s výplatou peněžní částky.

Plná moc dodaná adresátem slouží ke zmocnění osoby starší 15. let k přebírání všech jemu adresovaných zásilek a peněžních částek. Plná moc může

mít formu jednorázovou, dlouhodobou nebo generální. Jednorázová plná moc může být využita k výplatě jednoho výplatního dokladu. Dlouhodobá plná moc slouží k přejímání peněžních částek po stanovenou dobu. Generální plná moc pak opravňuje zmocněnou osobu k jednání za adresáta a tedy i k převzetí peněžních částek (Poštovní podmínky, 2016).

4.11.4 Charakteristika výplat poštovních poukázek

Pro účely vytvoření učebního textu jsou zpracovány výplaty poštovních poukázek C. Tento druh výplatního dokladu je možné s žáky prakticky procvičovat a zpracovávat specializovaným softwarem, kterým jsou vybaveny učebny praktického vyučování.

Poštovní poukázky C můžeme dodávat bez peněz. V takovém případě se výplatní doklad vhodí do domovní schránky adresáta a ten si ji následně vyzvedne u přepážky pošty. Dalším způsobem je výplata při doručování s penězi, tedy na adresu uvedenou na poštovní poukázce. Pro účely této bakalářské práce je zpracováno doručování s penězi (Poštovní podmínky, 2016).

4.11.5 Výplata fyzické osobě

Poštovní poukázka, která není určena do vlastních rukou ani do vlastních rukou výhradně adresáta, se doručuje v jeho bytě, a to adresátovi nebo jiné vhodné osobě, která je zde přítomna a je jí nejméně 15 let. Jedinou podmínkou je, že stvrdí svým podpisem převzetí finanční částky u příslušného předtisku. Je-li podpis příjemce nečitelný, doručovatel poznamená hůlkovým písmem pod podpisem příjemce jeho příjmení popř. i jméno.

Adresát prokazuje své oprávnění osobním dokladem, což může být občanský průkaz, řidičský průkaz nebo pas. Převzetí finanční částky potvrdí u příslušného předtisku svým podpisem.

Za adresáta, který není schopen se podepsat (např. zlomená ruka), potvrdí převzetí poštovní poukázky tzv. svědek převzetí. K jeho podpisu se připojí doložka „svědek převzetí“ a na poštovní poukázku (zadní stranu dokladu) se vyznačí druh a číslo osobního dokladu příjemce. Svědkem převzetí může být fyzická osoba přítomná v bytě a adresát s ní jako se svědkem souhlasí. Jestliže v bytě není přítomna žádná vhodná osoba, je svědkem převzetí doručovatel. V tomto případě se neuvádí údaje osobního dokladu, pouze doložka svědek převzetí.

V případě nevidomého adresáta, který je schopen se podepsat, připojí podpis i svědek převzetí. Uvede se druh a číslo osobního dokladu příjemce a doložka svědek převzetí. Osobní doklad svědka se opět zaznamená na zadní straně výplatního dokladu.

Manžel nebo manželka, registrovaný partner nebo partnerka se prokazují občanským průkazem, ve kterém je druhý z manželů nebo registrovaný partner uveden. Jestliže druhý z manželů nebo registrovaný partner není uveden v osobním dokladu, je nutné, aby svůj vztah doložil. K tomu může použít průkaz příjemce nebo plnou moc.

Adresát může požádat, aby pošta dodávala poštovní poukázky jeho zmocněnci. Tady má adresát na výběr ze dvou možných způsobů zmocnění. Prvním způsobem je určení svého zmocněnce a zřízení tzv. průkazu příjemce, kde je uvedeno jméno, příjmení a datum narození zmocněnce. Adresát (tedy zmocnitel) může mít až tři zmocněnce. V takovém případě osoba zmocněná adresátem své oprávnění prokazuje občanským průkazem a průkazem příjemce.

Druhým způsobem je zmocnění osoby bez zřízení průkazu příjemce. Adresát poštovní poukázky v tomto případě stanoví zmocněnce, pokud:

- adresát bydlí v 5 a vyšším patře budovy a není k dispozici výtah;
- v příslušné části budovy nemá veřejnost volný pohyb;
- místo dodání je neodůvodněně daleko od vchodu.

Zmocněnec v tomto případě nemusí prokazovat své zmocnění a pouze předloží osobní doklad. Doručovatel zanechá v domovní schránce adresáta „Upozornění na náhradní dodání poštovní poukázky“, které vyplní dle předtisku. K podpisu zmocněnce na poštovní poukázce uvede poznámku „ZMO“ (Poštovní podmínky, 2016).

Adresát mladší 15. let se může prokázat občanským průkazem. Od roku 2012 mohou mít občanský průkaz i nezletilé osoby. Vydání průkazu je tzv. dobrovolné. Adresát ovšem musí být schopen se podepsat. Prozatím je nejběžnějším způsobem doručení zákonnému zástupci nezletilého, obzvláště jedná-li se o poštovní poukázku.

Zákonný zástupce se prokazuje občanským průkazem, pokud je v něm dítě uvedeno. Pokud ne, předloží ještě průkaz příjemce, nebo písemné prohlášení zákonného zástupce, nebo rodný list dítěte popř. pravomocné rozhodnutí soudu jestliže se jedná o opatrovníka. U příslušného předtisku pro stvrzení převzetí finanční částky se podepíše, a doručovatel uvede údaje osobního dokladu. Na zadní straně

poštovní poukázky u předtisku další údaje doplní druh předložené listiny a jednacím číslem, popř. spisovou značku, název a sídlo soudu, nebo úřadu, který listinu vydal.

Obdobně postupuje doručovatel při doručování poštovní poukázky, která je určena osobě, jejíž svéprávnost byla omezena tak, že není způsobilá k úkonům souvisejícím s dodáním (Poštovní podmínky, 2016).

4.11.6 Výplata právnické osobě

Právnická osoba má v adrese poštovní poukázky označení firmy její status. Např. Stavo-Sport, s. r. o., Chropyňská strojírna, a. s., MNC CZ, s. r. o.

Poštovní poukázku, která není určená do vlastních rukou ani do vlastních rukou výhradně adresáta doručovatel vyplatí osobě starší 15. let, která se zdržuje v kanceláři, provozovně nebo jiné uzavřené prostoře označené názvem adresáta. Tato osoba se musí prokázat buď občanským průkazem, nebo řidičským průkazem, nebo pasem. Převzetí finanční částky stvrdí svým podpisem u příslušného předtisku a doručovatel doplní údaje osobního dokladu a poznámku „provozovna“.

Dále je možné vyplatit poštovní poukázku oprávněné osobě starší 15. let, která se zdržuje v prostorách označených za podatelnu. Oprávněná osoba se neprokaže osobním dokladem, jen převzetí finanční částky potvrdí u příslušného předtisku. Doručovatel připojí poznámku „podatelna“.

Dále je možné poštovní poukázku vyplatit osobě, která je označena jako oprávněná v písemném prohlášení, v průkazu příjemce nebo v plné moci. V takovém případě k podpisu oprávněné osoby doručovatel připojí údaje předložených dokladů.

Posledním dokladem, který slouží k prokázání je Zákaznická karta, kterou vydává Česká pošta. Její číslo poznamená doručovatel u příslušného předtisku poštovní poukázky.

Poštovní poukázku pro právnickou osobu je možné doručit i náhradnímu příjemci, např. některému ze sousedů. Podmínkou je, že je starší 15. let a souhlasí s tím, že adresátovi finanční částku předá a stvrdí svým podpisem její převzetí. Soused předloží k identifikaci osobní doklad a doručovatel zanechá v sídle právnické osoby „Upozornění na náhradní dodání poštovní poukázky“ (Poštovní podmínky, 2016).

Výplata se službou dodejka

Jestliže je poštovní poukázce připojena dodejka vyhotovená výpočetní technikou, stvrdí adresát převzetí peněžní částky také na dodejce. U příslušného předtis-

ku uvede datum a svůj podpis. Pokud je podpis nečitelný provede doručovatel přepis hůlkovým písmem tak, aby bylo zřejmé, kdo peněžní částku převzal.

Dodejku také stvrdí svým podpisem doručovatel na důkaz, že poštovní poukázka byla vyplacena. Na poště pak připojí otisk denního razítka a zařídí odeslání dodejky odesílateli.

Poštovní poukázky se službou dodejka se vyplácí obdobně, jako poukázky pro fyzické a právnické osoby (Poštovní podmínky, 2016).

Výplata se službou termínovaná výplata

Poštovní poukázku s touto službou lze vyplatit právnické, nebo fyzické osobě tak, že bude dodržena lhůta určená odesílatelem peněz. Např. pokud je finanční částka odeslána 29. 1. 2016 a odesílatel uvede podmínku nevyplácet před 7. 2. 2016, je výplata tohoto dokladu provedena nejdříve 7. 2. 2016 i když je k dodání připravena již 31. 1. 2016.

Termínovaná výplata může být zřízena jak k poštovní poukázce pro fyzickou osobu, tak k poukázce pro právnickou osobu nebo fyzickou osobu podnikající.

Prokazování adresátů a stvrzování převzetí finanční částky je stejné jako u poštovních poukázek bez této doplňkové služby (Poštovní podmínky, 2016).

Výplata se službou do vlastních rukou

Jestliže je adresátem poštovní poukázky s výše uvedenou službou fyzická osoba, pak se prokazuje občanským průkazem. Kromě adresáta může takovou peněžní částku převzít i zmocněnec nebo zákonný zástupce. V takovém případě je nutné k občanskému průkazu doložit i průkaz příjemce, nebo prohlášení zákonného zástupce, nebo plnou moc.

Pokud je adresátem poštovní poukázky s touto službou právnická osoba, pak se prokazuje fyzická osoba občanským průkazem. Současně ale musí prokázat své oprávnění průkazem příjemce, písemným prohlášením, nebo plnou mocí (Poštovní podmínky, 2016).

Jestliže je ale na poštovní poukázce vyznačena služba do vlastních rukou výhradně jen adresáta, je možné finanční částku vyplatit pouze adresátovi, který se prokáže platným průkazem totožnosti (občanský průkaz, řidičský průkaz, pas).

Fyzická osoba se prokazuje osobním dokladem. Je-li adresátem osoba mladší 15. let a nemůže se prokázat osobním dokladem, doručovatel zanechá ve schránce výzvu a poštovní poukázku uloží na dodávací poště po dobu úložní doby. V případě, že osoba mladší 15. let vlastní osobní průkaz, avšak není schopna po-

tvrdit převzetí peněžní částky svým podpisem, postupuje doručovatel jako v případě svědka převzetí.

Poštovní poukázky adresované osobě, jejíž svéprávnost byla omezena a není způsobilá k úkonům souvisejícím s dodáním, nelze dodat zákonnému zástupci. Doručovatel uloží poštovní poukázku na dodávací poště. Na požádání může sdělit pouze odesilatele finanční částky.

U poštovních poukázek adresovaných právnické osobě se finanční částka vyplatí fyzické osobě starší 15. let, která výplatu stvrdí svým podpisem. Za osobu oprávněnou je považována v případě, když

- vykonává činnost v prostorách označených jako podatelna a předloží osobní doklad;
- se prokáže písemným prohlášením, průkazem příjemce nebo plnou mocí a osobním dokladem;
- předloží Zákaznickou kartu České pošty, která náleží adresátovi poštovní poukázky (Poštovní podmínky, 2016).

4.11.7 Výplaty poukázek na poště

Na poště se vyplácí poštovní poukázky, které jsou:

- oznámené;
- doručené do domovní schránky;
- označené adresou poste restante;
- určené k dodání prostřednictvím poštovní přihrádky;
- připravené k odnášce na žádost adresáta;
- uložené na základě překážek pro doručení (např.: budova je nepřístupná).

Poštovní poukázky se ukládají po dobu odběrní lhůty, pokud je odesílatel neoznačil poznámkou „neukládat“ (Poštovní podmínky, 2016).

Výplata poštovních poukázek na poště se provádí pomocí specializovaného softwaru. Vyplácející pracovník před výplatou hotovosti zkontroluje údaje na poštovní poukázce a převezme od adresáta doklady prokazující oprávnění k převzetí finanční částky. Následně pracovník přepážky zadá údaje z poštovní poukázky do počítače. Doplní požadované identifikační informace a požádá klienta, aby převzetí peněžní částky stvrdil u příslušného předtisku poštovní poukázky. Teprve pak do-

končí transakci prováděnou v počítači, poštovní poukázku označí otiskem z tiskárny a vyplatí adresátovi příslušnou částku.

Takto vyplacená poštovní poukázka je automaticky zaevidována v datovém souboru specializovaného softwaru. Úhrny vyplacených poštovních poukázek se nasčítají a slouží k dennímu vyúčtování výdajů na poště (Poštovní podmínky, 2016).

5 Praktická část a výsledky práce

Tato část bakalářské práce se zaměřuje na možnost zařazení učebního textu (učební pomůcky) do výuky, která je zaměřena především na praktické dovednosti žáků. Také je zde řešena provázanost nácvičku technologie výplaty poštovních poukázek pomocí učebního textu, který má žákům usnadnit zapamatování klíčových poznatků tohoto učiva.

5.1 Obor vzdělání Logistické a finanční služby

Výuka tohoto oboru probíhá na Střední škole informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, která je příspěvkovou organizací. Zřizovatelem střední školy je Jihomoravský kraj. Škola byla založena roku 1949. Nabízí obory technické a netechnické, mezi které patří i obory zaměřené na bankovníctví, pojišťovnictví, poštovníctví a logistiku.

Obor Logistické a finanční služby připravuje odborné pracovníky, kteří nacházejí uplatnění u přeprávek poštovních a finančních služeb. Profil absolventa také umožňuje uplatnění v dalších oblastech zaměřených na technickoadministrativní práce, činnosti pro státní správu nebo přepravní služby. Studium oboru je čtyřleté, zakončené maturitní zkouškou. Součástí maturitní zkoušky je také praktická maturitní zkouška. Obor je jedinečný v tom, že jej nenabízí jiná střední škola, nebo učiliště v Jihomoravském kraji.

Kompetence žáka oboru

Žáci oboru Logistické a finanční služby mají přesně stanovený a vymezený vzdělávací obsah, který je chápán jako prostředek k dosažení požadovaných kompetencí absolventa. Ten je začleněn v Rámcovém vzdělávacím programu z roku 2007.

Mezi **vzdělávací oblasti Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání Logistické a finanční služby** patří tyto:

- jazykové vzdělávání a komunikace;
- společenskovední vzdělávání;
- přírodovědné vzdělávání;
- matematické vzdělávání;

- estetické vzdělávání;
- vzdělávání pro zdraví;
- vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích;
- **odborné vzdělávání.**

Vzdělávací oblast **Odborné vzdělávání** zahrnuje vzdělávací obory **Logistika a finančnictví, Komunikace a Ekonomika a podnikání**. Pro potřeby této práce je důležité zaměření na téma **Logistika a finančnictví**, kam je zařazen i obsahový okruh **Poštovnictví**.

5.2 Předmět praktické vyučování

Výuka v předmětu praktické vyučování se řadí mezi hlavní vzdělávací oblasti uvedené v Rámcovém vzdělávacím programu Logistika a finančnictví (RVP, 2007). Pro potřeby této bakalářské práce jsem se zaměřila na tematický celek **Poštovnictví**. Součástí je téma **Platební styk v národní a zahraniční měně**, který řeší problematiku příjmu a výplaty poštovních poukázek.

Pro výuku v předmětu praktické vyučování jsou žáci navíc rozděleni na menší učební skupiny. Každá učební skupina pak pracuje po celý školní rok s jedním učitelem praktického vyučování.

Učební den, který je základní vyučovací jednotkou praktického vyučování (odborného výcviku), můžeme rozčlenit do tří částí. Obecně popsala jednotlivé části výuky v praktickém vyučování Stejskalová (2013, s. 59) jako:

- **Úvodní část**

Učitel praktického vyučování v této části výuky provádí úkony spojené s kontrolou docházky, zápis do elektronické třídní knihy, sdělení výukového cíle učebního dne, opakování učiva z předešlé vyučovací jednotky.

Poté následuje např. instruktáž, nebo jedná-li se o opakovací den na cvičném pracovišti odborné učebny, pak tedy přesun na toto pracoviště.

- **Pracovní část**

Učitel praktického vyučování naváže na první část a pokračuje nácvikem pracovních činností, které jsou pro žáky buď novou látkou, nebo procvičováním již probraného učiva. Na pracovišti odborné učebny, pak je tato část výuky věnována souhrnnému pakování a interpretaci již získaných dovedností.

- **Závěrečná část**

V této poslední části se učitel praktického vyučování věnuje kontrole prací, kterou prováděli žáci v předešlé části výuky. Velice důležitou součástí je hodnocení žáků, které jim učitel praktického vyučování sdělí a současně se hodnotí i splnění cíle sděleného v úvodní části učebního dne.

Následuje ukončení dne.

Skalková se vyjadřuje v tom smyslu, že: *„obsah jednotlivých částí a doba jejich trvání se odvíjí podle konkrétního výukového cíle a dávky učiva. Toto členění je typické pro skupinovou výuku“* (Stejskalová, 2013, s. 59).

5.2.1 Učebna praktického vyučování

Výuka oboru Logistické a finanční služby probíhá ve speciálně upravených učebnách tzv. dílnách (obr. 7). Učebna je uzpůsobena jak k teoretické výuce, tak k praktickým činnostem prováděnými žáky.

Obr. 7 Učebna praktického vyučování
Zdroj: Konečná (2016)

V učebně se nachází cvičné přepážky pošty, které jsou vybaveny dle požadavků pracovních podmínek pro tento obor. Žáci pracují se skutečným softwarem, který prochází pravidelnou aktualizací podle nabídky skutečných služeb na poštách.

Žáci mají také k dispozici všechny potřebné doklady a tiskopisy, včetně pomůcek v podobě cvičných peněz, cvičných dokladů totožnosti, razítek aj.

Dále žáci tohoto oboru využívají pracoviště tzv. „cvičné pošty“, kde mohou navštívit provázanost jednotlivých pracovišť pošty.

5.3 Vzdělávací obsahy a didaktická redukce

Obsahem vzdělávání v praktickém vyučování jsou odborné poznatky z příslušného odvětví obchodu, služeb, průmyslu atd., ve kterém mají žáci získat potřebné kompetence pro své budoucí povolání. V oboru Logistické a finanční služby jsou to především poznatky z oblasti poštovních a peněžních služeb a činností spojených s logistikou přepravy. Základní služby, se kterými se žáci tohoto oboru seznamují, jsou přesně definovány Českou poštou, s. p. Ta vychází z podstaty Zákona o poštovních službách č. 29/2000 Sb.

Poštovní služby zahrnují poštovní podání, třídění a přepravu poštovních zásilek prostřednictvím poštovní sítě za účelem dodání poštovních zásilek příjemcům. Za základní poštovní služby se považuje i dodání poukázané peněžní částky. Pro obor logistické a finanční služby jsou zdrojem vzdělávacího obsahu především Poštovní podmínky, jejichž obsahem jsou základních poštovních služby. Mezi ně se řadí příjem zásilek, dodání zásilek, platební a finanční služby, reklamní a tiskové služby a také on-line služby.

Pokud je předmětem zpracování učebního textu výplata poštovních poukázek, je třeba zaměřit se na analýzu dvou z uvedených základních poštovních služeb. Tou první jsou platební a finanční služby (obecně) a tou druhou je dodávání a výplata poštovních poukázek. Do platebních a finančních služeb zahrnujeme platby poštovními poukázkami A, B, C, D, službu SIPO (Soustředěné inkaso plateb obyvatelstva) a DINO (Dluhové inkaso obyvatelstva).

Mezi služby dodávání a výplaty poštovních poukázek řadíme: prokazování některých podmínek pro dodání; dodání poštovní poukázky, jejíž převzetí příjemce nepotvrzuje; dodání poštovní poukázky, jejíž převzetí příjemce potvrzuje a která není určená do vlastních rukou nebo do vlastních rukou výhradně adresáta; dodání poštovní poukázky, jejíž převzetí příjemce potvrzuje a která je určena do vlastních rukou nebo do vlastních rukou výhradně adresáta; způsobilost k úkonům souvisejícím s dodáním; změna místa dodání; smrt a zánik adresáta vrácení poštovní poukázky; zvláštní podmínky pro dodání.

Pro snadnější pochopení návaznosti dokládám ukázkou části Školního vzdělávacího plánu, podle kterého je téma pro didaktickou úpravu učiva vybráno (tab. 3).

Tab. 3 Ukázka části ŠVP s vybraným učivem

Výsledky vzdělávání	Učivo RVP	Počet hodin
<ul style="list-style-type: none"> • aplikuje jednotlivé technologické postupy přepravy poštovních zásilek • vyjmenuje a objasní pracovní postupy pro dodávání zásilek • interpretuje základní znalosti platebního styku • prokáže znalosti ovládání specializovaného softwaru • dokáže zpracovat a odeslat provozní doklady 	<p style="text-align: center;">1. Poštovníctví</p> <ul style="list-style-type: none"> • přeprava zásilek • dodávání zásilek • platební styk v národní a zahraniční měně • práce se specializovaným softwarem • vedení provozních dokladů 	192

Zdroj: ŠVP Logistické a finanční služby, 2. ročník, Konečná, Pokorná (2009).

V tabulce č. 3 je zvýrazněn text, který je z pohledu bakalářské práce stěžejní a je rozpracován do tematického plánu pro 2. ročník oboru Logistické a finanční služby (tab. 4).

Tab. 4 Ukázka části tematického plánu oboru Logistické a finanční služby, 2. ročník

Měsíc	Téma	Počet hodin
	2. Poštovníctví	192
Říjen březen	2.3 Dodávání zásilek	120
Vzdělávací cíl	Žák aplikuje správné technologické postupy při dodávání zásilek jednotlivým adresátům. Orientuje se v dodacích dokladech a dokladech pro prokazování totožnosti.	
Duben	2.4 Platební styk v národní a zahraniční měně	18
Vzdělávací cíl	Žák ovládá technologické postupy při příjmu a výplatě poštovních poukázek. Dokáže správně demonstrovat příjem peněžních dokladů A, B, C, D. Aplikuje správné technologické postupy pro dodávání a výplatu poštovních poukázek C, D. Orientuje se v dokladech pro prokazování totožnosti. Žák aplikuje technologické postupy pro příjem poštovní poukázky do zahraničí.	

Zdroj: Tematický plán Logistické a finanční služby, 2. ročník, Konečná, Pokorná (2015).

Z takto sestaveného tematického plánu vyplývá, že žáci se zabývají dodáváním a výplatou poštovních poukázek v návaznosti na příjem peněžních dokladů A, B, C, D. Tematický celek *Platební styk v národní a zahraniční měně* navazuje na dodávání zásilek, ve kterém se žáci poprvé setkají s doklady pro prokazování totožnosti.

Učitel praktického vyučování tedy předpokládá, že učivo týkající se prokazování totožnosti již žáci znají a nadále se jím budou zabývat formou opakování a doplňujících informací.

Tematický celek *Platební styk v národní a zahraniční měně* seznamuje žáky jak s doklady pro příjem poštovních poukázek, tak s doklady pro jejich výplatu. Výplaty se týkají pouze vnitrostátních poštovních poukázek. Jedná se o takové učivo, které je prakticky proveditelné v učebně. Didaktická transformace těchto celků se zaměřuje především na situace, které co nejpřesněji přibližují běžný provoz na poště. Jedná se o způsoby dodávání, se kterými se žáci setkají v reálném provozu při výkonu souvisele praxe.

Poštovní podmínky jsou odborné texty pro oblast poštovníctví, které se dále člení dle jednotlivých druhů nabízených poštovních služeb takto:

- Poštovní technologie – služby podání, dodání, pokladní a peněžní služba, ostatní služby, ceniny a bankomaty, důchodová služba.
- Poštovní přeprava.
- Elektronické služby – služby Czech POINT.
- Alianční partneři.
- Reklamace a stížnosti (Poštovní podmínky, 2016).

Jak z výčtu jednotlivých nabízených služeb vyplývá, jsou velice obsáhlé a členité. Učivo peněžních služeb uvedené v prvním odseku je ovšem svým způsobem vždy částečně navázáno na služby ostatní.

Pro účely této bakalářské práce bylo analýzou zjištěno, že poštovní služby jsou natolik odlišné a specifické od ostatních oborů, ve kterých se učí přeprava a služby, že učebnice se nevydávají. Většina informací, které se žáci učí, podléhá služebnímu nebo poštovnímu tajemství. Všechny služby jsou poskytovány na základě Zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách.

Učitelům praktického vyučování, kteří pracují s texty v Poštovních podmínkách, je známý fakt, že při jakékoliv změně zákona (č. 29/2000 Sb., o poštovních službách), nebo zákonů navazujících, např. Občanského zákoníku, se automaticky mění i tyto odborné texty. To platí i v případě, že dojde ke změně produktů nebo poskytovaných služeb nebo technologických postupů. Z tohoto důvodu se zaměřují na tvoření takových učebních textů, ve kterých se změny zaznamenávají bez větších časových ztrát – např. pomocí výměny listů, nebo původních vzorů za jiné.

Učitel provádějící analýzu Poštovních podmínek také ví, že texty v takové podobě jak jsou předkládány pro jednotlivé poštovní služby v provozních předpisech, jsou velmi obtížné. Pro žáky jsou nepřehledné, nesrozumitelné, bez logické návaznosti a složité na orientaci.

Prezentuji tedy způsob, jakým přistupuji k didaktické analýze, následné redukci odborného textu a jeho transformaci do učebního textu žáků. Rekonstrukcí dojde k zjednodušení a zprostředkování učební látky ve snadnější podobě. Předkládám původní text z Poštovních podmínek, který se vztahuje k učivu výplaty poštovních poukázek (tab. 5).

Tab. 5 Ukázka původního odborného textu

<p>Článek 61</p> <p>Dodání do vlastních rukou</p> <p>2. V případě této doplňkové služby podnik vyplatí poukázanou peněžní částku,</p> <p>a) je-li adresátem fyzická osoba, jen adresátovi, zmocněnci adresáta (čl. 64 odst. 4), zákonnému zástupci adresáta (čl. 64 odst. 5) nebo zmocněnci zákonného zástupce adresáta (čl. 64 odst. 6)</p> <p>b) je-li adresátem právnická osoba, jen oprávněné osobě (čl. 64 odst. 3).</p>

Zdroj: Poštovní podmínky (2016)

Učitel praktického vyučování z takto odborného textu odstraní odkazy na další články poštovních podmínek. Jak je ale patrné z tabulky 6, text se stal složitější pro zápis základního učiva.

Tab. 6 Ukázka upraveného textu, původně uvedeného v tab. 5

<p>Dodání do vlastních rukou</p> <p>3. V případě této doplňkové služby podnik vyplatí peněžní částku,</p> <p>a) Je-li adresátem fyzická osoba jen adresátovi, zmocněnci adresáta (fyzická osoba starší 15 let, která se prokáže osobním dokladem a zmocněním), zákonnému zástupci adresáta (fyzická osoba označená za zákonného zástupce v hodnověrném písemném prohlášení, nebo jmenovaná soudem za opatrovníka, nebo jmenovaná soudem pro osobu, jejíž svéprávnost byla omezena), nebo zmocněnci zákonného zástupce adresáta (fyzická osoba starší 15 let, která se prokáže osobním dokladem a zmocněním)</p> <p>b) Je-li adresátem právnická osoba, jen oprávněné osobě (fyzická osoba starší 15 let, která vykonává činnost v prostorách označených názvem adresáta, a která se prokáže osobním dokladem a zmocněním, nebo Zákaznickou kartou)</p>

Zdroj: Konečná (2016)

Nyní je nutné rozdělit členitý text na jednodušší části tak, aby se stal pro žáky snadno zapamatovatelný a aby mu také lépe porozuměli (tab. 7 a 8).

Tab. 7 Didakticky upravený text, původně uvedený v tab. 4 pod písmenem a)

<p style="text-align: center;">Dodání do vlastních rukou – fyzické osoby</p> <p>Poštovní poukázku onačenou touto službou může pracovník vyplatit:</p> <ul style="list-style-type: none">
a) adresátovi, který se prokáže osobním dokladem
b) zmocněnci, který se prokáže osobním dokladem a průkazem příjemce, nebo osobním dokladem a plnou mocí
c) zákonnému zástupci, který se prokáže osobním dokladem a průkazem příjemce, nebo prohlášením zákonného zástupce, nebo pravomocným rozhodnutím soudu, nebo doloží vztah rodným listem
d) opatrovníkovi, který se prokáže osobním dokladem a pravomocným rozhodnutím soudu
--

Zdroj: Konečná (2016)

Tab. 8 Didakticky upravený text, původně uvedený v tab. 4 pod písmenem b)

<p style="text-align: center;">Dodání do vlastních rukou – právnické osoby</p> <p>Poštovní poukázku onačenou touto službou může pracovník vyplatit:</p> <ul style="list-style-type: none">
a) fyzické osobě, starší 15 let, která se prokáže osobním dokladem a průkazem příjemce,
b) fyzické osobě, starší 15 let, která se prokáže osobním dokladem a prohlášením právnické osoby,
c) fyzické osobě, starší 15 let, která se prokáže osobním dokladem a plnou mocí,
d) fyzické osobě, starší 15 let, která se prokáže Zákaznickou kartou.

Zdroj: Konečná (2016)

Takto rozčleněný text (tab. 7 a 8) obsahuje základní údaje, které jsou podstatné pro výplatu poštovních poukázek se službou do vlastních rukou a která je pro žáky přehlednější.

Provázanost jednotlivých předpisů je jednou z nejhlavnějších složek poštovních služeb a tím pádem i nejsložitější část určená k úpravě odborných textů pro žáky. Didaktickou úpravou odborných textů dochází ke sloučení všech podmínek výplaty poštovních poukázek, které jsou jednotlivě rozepsány v poštovních pravidlech rozdělených do jednotlivých služeb.

5.3.1 Tvoření učebního textu

Jak bylo uvedeno v teoretické části této bakalářské práce, tvoření učebních textů má svá specifika. K jednotlivým složkám a komponentům spadajícím do základní kategorie tvorby učebního textu jsem přistoupila následovně.

Aparát prezentace učiva

Mezi *verbální komponenty* prezentace učiva v učebním textu (pomůcce), je využito didakticky upraveného textu. Jedná se o výběr základního učiva, který je pro výuku výplaty poštovních poukázek základní. Tvoří ho:

- Obecná část o dodávání poštovních poukázek.
- Dodávání fyzickým osobám do bytu.
- Dodávání poštovních poukázek fyzickým osobám na poště.
- Dodávání poštovních poukázek právnickým osobám v sídle adresáta.
- Dodávání poštovních poukázek právnickým osobám na poště.
- Zvláštní způsoby dodávání.
- Reklamace dodání poukázaných peněžních částek.

Dále je zde ještě začleněno učivo prokazování fyzických a právnických osob.

Texty vychází z Poštovních podmínek a z uživatelské dokumentace vydané podnikem Česká pošta, s. p. Jsou doplněny o technologické postupy, které je důležité při nácviku praktických činností dodržovat.

Mezi *obrazové komponenty* jsou zahrnuty naukové ilustrace-především fotografie. Jedná se o následující: fotografie osobních dokladů, kterými se při výplatě poštovních poukázek jednotliví adresáti musí prokazovat, fotografie zmocnění, prohlášení, průkazů příjemce, plné moci, rodného listu, a především výplatních dokladů. Obrazové komponenty dále budou ještě doplňovat vzory vyhotovených výplatních dokladů. Žáci si je vytvoří při probírání učiva výplata poštovních poukázek, a po zpracování je vloží do předem připraveného místa v učebním textu. Vzory si mohou žáci vypracovat také v rámci plnění samostatného úkolu. Pokud učitel praktického vyučování počítá s touto variantou, je samozřejmostí kontrola provedené práce. Velmi důležité pro úspěch ve výuce je přesné načasování a logický sled začlenění do učebního textu.

V oboru Logistické a finanční služby mají žáci k dispozici dostatek tiskopisů, které si během výuky vyplňují sami, a které jim pomáhají v domácí přípravě (např. vzor vytvořené poštovní poukázky, obr. 8).

Obr. 8 Vzor poštovní poukázky vytvořené žáky v praktickém vyučování
Zdroj: Konečná (2016)

Aparát řídicí učení

Do *verbálních komponentů* učebního textu (pomůcky) je zařazen jednoduchý úvod. Seznamuje žáky s problematikou nového učiva.

Dále učební text obsahuje úkoly 1-7 ve formě otázek, nebo hledání klíčových slov k jednotlivým kapitolám. Mezi další verbální komponenty jsou zařazeny samostatné praktické úkoly 1-3 a to samostatné práce tvoření vzorů výplatních dokladů.

Z *obrazových komponentů* je nejvíce využito změny barvy u důležitých částí textů, dále také využití grafických symbolů a zvláštního typu písma.

Aparát orientační

Z *verbálních komponentů* je využito hlavně členění učebního textu do jednotlivých kapitol označených římskými číslicemi I-VII. Považovala jsem za přehledné, jestliže žáci budou mít k dispozici jednoduché rozdělení na celky. Je také vhodné, aby si žáci uměli vyhledat informace na internetových stránkách České pošty, s. p. Z tohoto důvodu jsou do učebního textu zařazeny odkazy na portál Poštovních podmínek České pošty, s. p.

V případě tohoto konkrétního učebního textu jsem nepovažovala za nutné tvořit obsah.

5.3.2 Práce žáka s textem v praktickém vyučování

Učební text Výplata poštovních poukázek v praktickém vyučování slouží především k seznámení žáků s novým učivem. Můžeme jej zařadit do expoziční části výuky praktického vyučování tak, aby žáci lépe porozuměli nové látce. Předpokladem pro práci s učebním textem je, že žáci porozumí samotnému obsahu, který učební text zpracovává.

Je důležité, aby si učitel praktického vyučování ověřil, zda žáci s učebním textem pracovat umí. Je proto vhodné zařadit ke kapitolám kontrolní otázky nebo samostatné úkoly. Např. aby žáci vyhledali klíčová slova odstavce, nebo kapitoly. Tím se žáci učí hledat pojmy, souvislosti jednotlivých jevů a vybírat si podstatné části textu. V oboru Logistické a finanční služby pracují žáci častěji s učebními texty v předmětech teoretické výuky. V praktickém vyučování se setkávají spíše s texty na tiskopisech, ze kterých tvoří doklady k poštovním službám. Např. podací lístky, poštovní poukázky, žádosti o dosílku, žádosti o zřízení osobního účtu, příkazy k úhradě (obr. 9) apod.

Obr. 9 Vzor tiskopisu příkaz k úhradě
Zdroj: Česká pošta, s. p. (2016)

Učební text Výplata poštovních poukázek by měl usnadnit žákům pochopení provázanosti teorie a praxe. Často se stává, že i když žáci obdrží učební texty v odborném předmětu, nedokáží tyto informace využít v praktickém vyučování.

5.4 Metodické pokyny pro práci s učebním textem

Obecně

Cílem navrženého a vytvořeného učebního textu je, usnadnit učitelům praktického vyučování daného oboru, expoziční část výuky pro učivo výplatních podmínek poštovních poukázek, a žákům usnadnit tvoření vlastních poznámek a vzorů. Důležitá bude také funkce zpětné vazby, kterou by měl žákům text poskytnout v případě potřeby vypracování domácích úkolů. Dále se v učebním textu promítá učivo úzce související s výplatou poštovních poukázek, a to doklady k prokazování totožnosti.

Při práci s učebním textem budou žáci využívat také Poštovní podmínky, které jsou volně dostupné na internetových stránkách České pošty, s. p. Dále jsou to tiskopisy k daným službám, vybavení poštovních přepážek a příslušný počítačový program (software).

Učební texty jsou doplněny kontrolními otázkami a samostatnými pracemi (úkoly) pro žáky. Tyto úkoly je možné využít jako zadání pro domácí přípravu žáků nebo k upevnování a procvičování nového učiva během výuky.

Ze strany učitele praktického vyučování je nezbytná kontrola těchto úkolů a samostatných prací tak, aby žákům byla poskytnuta zpětná vazba. Plnění úkolů je zakomponováno do učebního textu tak, že po jejich vypracování žáky zůstanou součástí učebního textu. Na konci učebního textu je vytvořen klíč jednotlivých úkolů a samostatných prací.

Předkládaný učební text je rozčleněn na kapitoly. Jednotlivé kapitoly učebního textu je z metodického hlediska možné pospojovat do větších bloků, a to vždy podle potřeby výuky. Toto rozčlenění ponechávám na rozhodnutí učitele praktického vyučování.

V učebním textu je využito grafických značek pro lepší orientaci uživatelů.

5.5 Příprava práce s učebním textem

V této části bakalářské práce jsou vypracovány přípravy učitele praktického vyučování na učební den. Součástí přípravy je zakomponování práce s učebním textem, přesněji jednotlivých kapitol transformovaného učebního textu. Výsledný učební text je uveden jako příloha A této bakalářské práce.

5.5.1 Příprava na vyučovací jednotku – 1. den

Obor: 37-42-M/01 Logistické a finanční služby

ŠVP: Logistické a finanční služby

Třída: LF 2

Datum:

Školní rok: 2015/2016

Tematický celek: Platební styk v národní a zahraniční měně

Téma dne: Zásady pro výplaty poštovních poukázek.

Délka vyučovací jednotky: 6 hodin.

Cíl vyučovací jednotky: seznámit žáky s terminologií - definovat pojmy výplatní doklad, poštovní poukázka, fyzická osoba, právnická osoba, zmocněnec, průkaz totožnosti.

Organizační forma výuky: skupinová.

Výukové metody: výklad, práce s učebním textem, instruktáž, cvičení.

Učební pomůcky: výplatní doklady, učební texty, psací potřeby, vybavení poštovní přepážky, poštovní software, Poštovní podmínky.

Hodnocení vyučovací jednotky: průběžné hodnocení práce žáků, na konci vyučovací jednotky celkové hodnocení činnosti žáka.

Struktura vyučovací jednotky

Úvod.

- Přivítání, kontrola úkolu pokud byl zadán.
- Seznámení s cílem výuky.
- Opakování: učitel praktického vyučování ověří znalosti otázkami (písemně) k tématu fyzické osoby, právnické osoby, zmocněnci; žáci pracují společně s učitelem praktického vyučování.

Hlavní část.

Expoziční část: učitel praktického vyučování rozdá pomůcky v podobě výplatních dokladů; provádí výklad, vysvětlí pojem výplatní doklad, uvede, k čemu slouží; předvede vyplněný vzor, vyzve žáky k práci s učebním textem kapitoly č. 1.: obecně o dodávání poštovních poukázek, náležitosti výplatního dokladu a způsobu dodávání poštovních poukázek na str. 2-5 učebního textu (viz příloha A). Společně se žáky prochází učební text a vysvětluje, čemu žáci nerozumí. Poté pokračují ve zhotovování výplatních dokladů pro fyzické a právnické osoby a samostatně vypracují úkol č. 1. Vyhotovené vzory poštovních poukázek si vloží (vlepí) do učebního textu, ve kterém je již pro tento účel vyhrazeno místo na str. 7 učebního textu.

Průběžná kontrola pochopení nového učiva: učitel praktického vyučování provádí kontrolu splnění úkolu č. 1 společně s celou skupinou, a také vypracování samostatné práce při tvorbě vzorů.

Instruktáž.

- Učitel praktického vyučování v úvodní instruktáži předvede evidenci poštovních poukázek v příslušném softwaru poštovní přepážky, upozorní na technologické postupy při práci s programem, na možné chyby.

- Žáci pak samostatně nacvičují výplatu poštovních poukázek. Učitel provádí průběžnou a důslednou kontrolu pracovního postupu.

Závěr.

Učitel praktického vyučování ohodnotí práci žáků a vyzvedne (oznámkuje) žáky, kteří pracovali nejpřesněji. Zadá domácí úkol a zodpoví dodatečné dotazy a žáků.

5.5.2 Příprava na vyučovací jednotku – 2. den

Obor: 37-42-M/01 Logistické a finanční služby

ŠVP: Logistické a finanční služby

Třída: LF 2

Datum:

Školní rok: 2015/2016

Tematický celek: Platební styk v národní a zahraniční měně.

Téma dne: výplata poštovních poukázek doručovatelem.

Délka vyučovací jednotky: 6 hodin.

Cíl vyučovací jednotky: seznámit žáky s terminologií - definovat pojmy výplata fyzické osobě, náhradní příjemce, zmocněnec, osobní doklady, druhy zmocnění.

Organizační forma výuky: skupinová, ve dvojicích.

Výukové metody: výklad, práce s učebním textem, instruktáž, cvičení.

Učební pomůcky: výplatní doklady, učební texty, psací potřeby, vybavení poštovního doručovatele (doručovací desky, výpis z dodávacího záznamu, plánek doručovacího okrsku, odevzdací kniha doručovatele, tiskopisy, peněženka, doklady k vyúčtování), cvičné peníze, poštovní software, Poštovní podmínky.

Hodnocení vyučovací jednotky: průběžné hodnocení práce žáků, na konci vyučovací jednotky celkové hodnocení činnosti žáka.

Struktura vyučovací jednotky

Úvod.

- Přivítání, kontrola úkolu pokud byl zadán.
- Seznámení s cílem výuky.
- Opakování: učitel praktického vyučování ověří znalosti otázkami (písemně) k tématu fyzické osoby, právnické osoby, zmocněnci; žáci pracují společně s učitelem praktického vyučování.

Hlavní část

Expoziční část: učitel praktického vyučování rozdá pomůcky v podobě výplatních dokladů; provádí výklad, vysvětlí pojem doručování poštovních poukázek, zopakuje povinnosti při práci doručovatele (učivo žáci znají z tematického celku dodávání zásilek). Dále předvede vzor poštovní poukázky určené k výplatě u adresáta, vyzve žáky k práci s učebním textem kapitoly č. 2.: dodávání fyzickým osobám do bytu na straně 8-9 učebního textu (viz příloha A). Společně se žáky prochází učební text a vysvětluje, čemu žáci nerozumí; zadá úkol č. 2, aby si žáci zapsali klíčová slova z přečteného učebního textu k dané kapitole.

Dále zadá žákům samostatnou práci, při níž si žáci vyhotovují vlastní výplatní doklady podle předložených vzorů pro další část vyučování a tou je práce doručovatele.

Instruktaž

- Učitel praktického vyučování v úvodní instruktaži předvede evidenci poštovních poukázek v příslušném softwaru poštovní přepážky, upozorní na posloupnost při práci s poštovním programem. Následuje konkrétní pracovní postup pro výplatu doručovatelem - nezletilému, sousedovi, zmocněnci, manželovi, manželce, opatrovníkovi, registrovanému partnerovi/partnerce, zákonnému zástupci.
- Žáci pak samostatně nacvičují výplatu poštovních poukázek. Učitel provádí průběžnou a důslednou kontrolu pracovního postupu.

Příklad práce ve dvojici a využití inscenační metody.

- Žák A: představuje jednotlivé klienty poštovních poukázek.
- Žák B: představuje poštovního doručovatele.
- Žák A: představí se jménem adresáta, který je na první poukázce, sdělí, zda je adresát, nebo např. zákonný zástupce adresáta.
- Žák B: vyžádá si příslušné doklady nutné k prokázání adresáta.
- Žák A: předá požadované doklady.
- Žák B: zapíše si doklady do příslušného oddílu poštovní poukázky, požádá klienta o podpis.
- Žák A: stvrdí převzetí finanční částky na určeném místě.
- Žák B: oddělí část označenou Ústřížek pro příjemce a společně s doklady je vrátí klientovi, poté vyplatí finanční částku.

Závěr.

Učitel praktického vyučování ohodnotí práci žáků a oznámkuje žáky, kteří pracovali nejpřesněji. Zadá domácí úkol a zodpoví dodatečné dotazy a žáků.

5.5.3 Příprava na vyučovací jednotku – 3. den

Obor: 37-42-M/01 Logistické a finanční služby

ŠVP: Logistické a finanční služby

Třída: LF 2

Datum:

Školní rok: 2015/2016

Tematický celek: Platební styk v národní a zahraniční měně.

Téma dne: výplaty poštovních poukázek na poště.

Délka vyučovací jednotky: 6 hodin.

Cíl vyučovací jednotky: seznámit žáky s terminologií - definovat pojmy výplata fyzické osobě, náhradní příjemce, zmocněnec, osobní doklady, druhy zmocnění.

Organizační forma výuky: skupinová.

Výukové metody: výklad, práce s učebním textem, instruktáž, cvičení.

Učební pomůcky: výplatní doklady, učební texty, psací potřeby, vybavení poštovní přepážky, cvičné peníze, poštovní software, Poštovní podmínky.

Hodnocení vyučovací jednotky: průběžné hodnocení práce žáků, na konci vyučovací jednotky celkové hodnocení činnosti žáka.

Struktura vyučovací jednotky

Úvod

- Přivítání, kontrola úkolu pokud byl zadán.
- Seznámení s cílem výuky.
- Opakování: učitel praktického vyučování ověří znalosti otázkami (písemně) k tématu z předcházející vyučovací jednotky – výplata poštovních poukázek.

Hlavní část

Expoziční část: učitel praktického vyučování rozdá pomůcky v podobě výplatních dokladů; provádí výklad, vysvětlí rozdíl mezi výplatou u přepážky pošty a výplatou poštovním doručovatelem, předvede vzor, vyzve žáky k práci s učebním textem kapitoly č.:3. dodání poštovních poukázek fyzickým osobám na poště, s. 10–13 učebního textu (viz příloha A). Zdůrazňuje náležitosti dokladů

k prokazování totožnosti a zmocnění; zadá úkol č. 3 k dané kapitole hledání klíčových slov.

Učitel také zadá samostatnou práci č. 2 ze strany č. 15, což je tvoření vzorů poštovních poukázek určených do vlastních rukou, do vlastních rukou výhradně adresáta a zákonnému zástupci. Žáci si vloží (vlepi) vytvořené vzory poštovních poukázek do učebního textu, ve kterém je již pro tento účel vyhrazeno místo.

Instruktaž

- Učitel praktického vyučování v úvodní instruktaži předvede evidenci poštovních poukázek v příslušném softwaru poštovní přepážky, upozorní na plosloupnost při práci s programem, na možné chyby.
- Žáci samostatně nacvičují situace druhů výplat poštovních poukázek - zmocněnci, manželovi, manželce, opatrovníkovi, registrovanému partnerovi/partnerce, zákonnému zástupci. Učitel kontroluje správnost technologického postupu a také komunikační dovednosti žáka.

Závěr

Učitel praktického vyučování ohodnotí práci žáků a oznámkuje žáky, kteří pracovali nejpřesněji. Zadá domácí úkol a zodpoví dodatečné dotazy a žáků.

5.5.4 Příprava na vyučovací jednotku – 4. den

Obor: 37-42-M/01 Logistické a finanční služby

ŠVP: Logistické a finanční služby

Třída: LF 2

Datum:

Školní rok: 2015/2016

Tematický celek: Platební styk v národní a zahraniční měně.

Téma dne: výplaty poštovních poukázek doručovatelem

Délka vyučovací jednotky: 6 hodin.

Cíl vyučovací jednotky: seznámit žáky s terminologií - definovat pojmy výplata právnické osobě, náhradní příjemce, zmocněnec, osobní doklady, druhy zmocnění.

Organizační forma výuky: skupinová.

Výukové metody: výklad, práce s učebním textem, instruktaž, cvičení.

Učební pomůcky: výplatní doklady, učební texty, psací potřeby, vybavení poštovního doručovatele (doručovací desky, výpis z dodávacího záznamu, plánek doručo-

vacího okrsku, odevzdací kniha doručovatele, tiskopisy, peněženka, doklady k vyúčtování), cvičné peníze, poštovní software, Poštovní podmínky.

Hodnocení vyučovací jednotky: průběžné hodnocení práce žáků, na konci vyučovací jednotky celkové hodnocení činnosti žáka.

Struktura vyučovací jednotky

Úvod.

- Přivítání, kontrola úkolu pokud byl zadán.
- Seznámení s cílem výuky.
- Opakování: učitel praktického vyučování ověří znalosti otázkami (písemně) k tématu fyzické osoby, právnické osoby, zmocněnci; žáci pracují společně s učitelem praktického vyučování.

Hlavní část

Expoziční část: učitel praktického vyučování rozdává pomůcky v podobě výplatních dokladů; provádí výklad, vysvětlí pojem doručování poštovních poukázek, zopakuje povinnosti při práci doručovatele (učivo žáci znají z tematického celku dodávání zásilek). Dále předvede vzor poštovní poukázky určené k výplatě u adresáta, vyzve žáky k práci s učebním textem kapitoly č. 4.: dodávání právnickým osobám v sídle adresáta a kapitoly č. 5 dodávání právnickým osobám na poště na straně č. 16-23 učebního textu (viz příloha A). Společně se žáky prochází učební text a vysvětluje, čemu žáci nerozumí; zadá úkol č. 4 a5, aby si žáci zapsali klíčová slova z přečteného učebního textu k dané kapitole.

Dále zadá žákům samostatnou práci, při níž si žáci vyhotovují vlastní výplatní doklady podle předložených vzorů pro další část vyučování a tou je práce doručovatele a práce přepážkového pracovníka.

Instruktaž

- Učitel praktického vyučování v úvodní instruktaži předvede evidenci poštovních poukázek v příslušném softwaru poštovní přepážky, upozorní na posloupnost při práci s poštovním programem. Následuje konkrétní pracovní postup pro výplatu doručovatelem – adresátovi, sousedovi, zmocněnci adresáta. Poté si žáci zkusí výplatu u přepážky.
- Žáci pak samostatně nacvičují výplatu poštovních poukázek. Učitel provádí průběžnou a důslednou kontrolu pracovního postupu.

Závěr.

Učitel praktického vyučování ohodnotí práci žáků a oznámkuje žáky, kteří pracovali nejpřesněji. Zadá domácí úkol a zodpoví dodatečné dotazy a žáků.

5.5.5 Příprava na vyučovací jednotku – 5. den

Obor: 37-42-M/01 Logistické a finanční služby

ŠVP: Logistické a finanční služby

Třída: LF 2

Datum:

Školní rok: 2015/2016

Tematický celek: Platební styk v národní a zahraniční měně.

Téma dne: výplaty poštovních poukázek na poště.

Délka vyučovací jednotky: 6 hodin.

Cíl vyučovací jednotky: definovat pojem „odnáška“, rozlišit odnášku právnických a fyzických osob, provedení reklamace, sepsání reklamačního listu, reklamační řízení.

Organizační forma výuky: skupinová.

Výukové metody: výklad, práce s učebním textem, instruktáž, cvičení.

Učební pomůcky: výplatní doklady, učební texty, psací potřeby, vybavení poštovní přepážky, cvičné peníze, poštovní software, Poštovní podmínky.

Hodnocení vyučovací jednotky: průběžné hodnocení práce žáků, na konci vyučovací jednotky celkové hodnocení činnosti žáka.

Struktura vyučovací jednotky

Úvod

- Přivítání, kontrola úkolu pokud byl zadán.
- Seznámení s cílem výuky.
- Opakování: učitel praktického vyučování ověří znalosti otázkami (písemně) k tématu z předcházející vyučovací jednotky – výplata poštovních poukázek.

Hlavní část

Expoziční část: učitel praktického vyučování rozdá pomůcky v podobě výplatních dokladů; provádí výklad, vysvětlí odnášení poukázek od pošty, náležitosti reklamačního řízení, předvede vzory, vyzve žáky k práci s učebním textem kapitoly č.:6 a 7 uvedené na s. 24–27 učebního textu (viz příloha A). Zdůrazní náležitosti

dokladů potřebných k prokazování totožnosti u odnášky a reklamačního řízení; zadá úkol č. 6 a 7 k daným kapitolám.

Instruktaž

- Učitel praktického vyučování v úvodní instruktaži předvede evidenci poštovních poukázek určených k odnášce v příslušném softwaru poštovní přepážky, upozorní na posloupnost při práci s poštovním programem. Předvede jednání s klientem při vyřizování reklamace.
- Žáci samostatně nacvičují situace výplaty poštovních poukázek uložených na odnášku – adresátovi, zmocněnci adresáta. Dále nacvičují sepsání reklamačního listu. Učitel kontroluje správnost technologického postupu a také komunikační dovednosti žáka.

Závěr

Učitel praktického vyučování ohodnotí práci žáků a oznámkuje žáky, kteří pracovali nejpřesněji. Zadá domácí úkol a zodpoví dodatečné dotazy a žáků.

5.5.6 Osnova vybraného tématu

V této kapitole je sestavena přehledná osnova pro téma „Dodávání poštovních poukázek fyzickým osobám na poště“, které je didakticky upraveno v příloze A této bakalářské práce. Mojí snahou je ukázat začlenění vytvořeného učebního textu do jednotlivých fází vyučovací jednotky praktického vyučování. Na základě této osnovy jsem pak vypracovala scénář tematické výuky, který může být současně i návodem na práci s učebním textem (viz tab. 9).

Osnova vybraného tématu učebního textu (kapitola 3, příloha A)

Tab. 9 Ukázka osnovy pro tematickou výuku výplata poštovních poukázek

Fáze výuky	Úkoly	Forma	Metoda	Čas/min	Pomůcky
Úvod	Opakování druhy poukázek, doplňkové služby u poukázek	hromadná	písemná	10	tiskopisy poštovních poukázek, psací potřeby
	Motivace Sdělní cíle učebního dne, žáci zkouší odhadnout, jak velké částky můžeme pomocí dokladu posílat.	hromadná	rozhovor, příklady z praxe	15	učební text výplatní doklady
Pracovní část	Popis činnosti - výklad učitel vysvětlí, jak budou žáci pracovat s doklady a s učební pomůckou.	hromadná	vysvětlování	20	tiskopisy výplatních dokladů, psací potřeby, učební text
	Instruktaž Ukázka zpracování vytvořeného výplatního dokladu na přepážce	skupinová	instruktaž	30	výplatní doklady, osobní doklady, cvičné peníze, počítač, přepážka

Fáze výuky	Úkoly	Forma	Metoda	Čas/min	Pomůcky
Pracovní část	Nácvik výplaty Žáci provádí nácvik výplaty s doklady, komunikace s klientem	skupinová	inscenační	120	Osobní doklady, cvičná přepážka, učební text
	Průběžná instruktáž Učitel zopakuje pracovní postupy pro výplaty poštovních poukázek rozčleněné do několika fází	skupinová	instruktáž	25	výplatní doklady
Obědová přestávka				30	

Fáze výuky	Úkoly	Forma	Metoda	Čas/min	Pomůcky
Pracovní část	Práce s textem žáci doplňují vytvořené vzory u přepážky do učební pomůcky	hromadná	instruktáž	50	učební text, výplatní doklady, lepidlo, psací potřeby
Pracovní část	Závěrečná instruktáž Ukázka zpracování vytvořeného výplatního dokladu na přepážce v reálném čase	skupinová	Instruktáž	40	výplatní doklady, osobní doklady, cvičné peníze, počítač, přepážka
Závěr	Shrnutí probraného učiva	hromadná	diskuse	20	učební texty

Zdroj: Konečná (2016)

Scénář tematické výuky s učebním textem

Úvod

Opakování: (10 minut)

Metoda: písemná.

Forma: hromadná.

Pomůcky: tiskopisy poštovních poukázek C, psací potřeby.

Popis: žáci si rozdají tiskopisy poštovních poukázek C (obr. 10 a 11), a vyplní je podle zadání učitele praktického vyučování (adresátem je právnická a fyzická osoba).

Metodická poznámka: každý žák má 2 poštovní poukázky a doplňuje adresáty dle svého uvážení (nejsou dány adresy ani jména nebo název firmy).

Obr. 10 Vzor vytvořené poštovní poukázky pro právnickou osobu
Zdroj: Konečná (2016)

Obr. 11 Vzor vytvořené poštovní poukázky pro fyzickou osobu
Zdroj: Konečná (2016)

Motivace: (15 minut).

Metoda: rozhovor, příklady z praxe.

Forma: hromadná.

Cíl výuky: objasnit žákům základní charakteristiku služby výplata poštovních poukázek u přepážky pošty, klasifikace dokladů pro prokazování totožnosti.

Pomůcky: vyplněné tiskopisy poštovních poukázek, psací potřeby.

Popis: učitel praktického vyučování sdělí žákům cíl učebního dne, žáci provedou kontrolu vyplněných poukázek, doplní chybějící údaje a diskutují kdo, kam a komu peníze posílá, nebo jak často se posílají různé druhy plateb, kdo chce, přednese příklad z vlastní zkušenosti.

Pracovní část

Popis činnosti: (20 minut).

Metoda: vysvětlování.

Forma: hromadná.

Pomůcky: tiskopisy výplatních dokladů, psací potřeby, učební texty, lepidlo.

Popis: učitel praktického vyučování vyzve žáky, aby si našli kapitolu 3 učebního textu pro výplaty poštovních poukázek fyzických osob na poště. Dále vysvětlí, že budou ještě potřebovat doklady k prokázání totožnosti klienta a různé druhy zmocnění. Upozorní žáky, že doklady použité u poštovní přepážky budou používat dále jako vzor a vkládat si je do učebního textu.

Instruktaž: (30 minut).

Forma: skupinová.

Pomůcky: výplatní doklady, osobní doklady, cvičné peníze, vybavená poštovní přepážka, poštovní software.

Popis: učitel praktického vyučování rozdělí žáky na 2 pracovní skupiny tak, aby obě viděly, na předváděnou činnost u přepážky (obr. 12).

Obr. 12 Ukázka poštovní přepážky pro výplaty poštovních poukázek
Zdroj: Konečná (2016)

Vyučující předvede technologický postup při výplatě poštovní poukázky v tomto pořadí:

- Kontrola výplatního dokladu.

- Kontrola předloženého osobního dokladu popř. dalších dokladů.
- Zadávání údajů do softwaru.
- Podpis adresáta (zmocněnce).
- Dokončení transakce v počítači, potvrzení poštovní poukázky otiskem tiskárny.
- Vyplacení finanční hotovosti adresátovi, předání potvrzení a vrácení osobního dokladu (obr. 13).

Obr. 13 Dokončení výplaty poštovní poukázky
Zdroj: Konečná (2016)

Učitel praktického vyučování kontroluje postupně práci žáků u přepážek, opravuje nepřesnosti.

Nácvik výplaty: (120 minut).

Metoda: inscenační – nestrukturovaná inscenace.

Forma: skupinová.

Pomůcky: cvičné poštovní poukázky, osobní doklady, zmocnění, průkazy příjemce, cvičné peníze, vybavení přepážky poštovní software.

Popis: všichni žáci znají své role, provádí výplatu poštovních poukázek sobě navzájem, střídají se v roli klienta a přepážkového pracovníka, nacvičují obchodní rozhovor a komunikaci s klientem.

Průběžná instruktáž: (25 minut).

Forma: skupinová.

Pomůcky: výplatní doklady, osobní doklady, cvičné peníze, vybavená poštovní přepážka, poštovní software.

Popis: učitel praktického vyučování znovu zopakuje a předvede pracovní činnost spojenou s výplatou poštovních poukázek (viz instruktáž).

Práce s textem (50 minut).

Metoda: práce s učebním textem.

Forma: hromadná.

Pomůcky: učební text, vyplacené poštovní poukázky, lepidlo, psací potřeby.

Popis: učitel praktického vyučování prochází společně s žáky učební texty kapitoly 3, žáci si postupně doplňují (vlepují) vytvořené doklady od přepážky do učebních textů. Učitel praktického vyučování průběžně odpovídá na dotazy žáků, které souvisí s učebními texty, nebo výplatou poštovních poukázek.

Pozn.: tato část se propojuje obsahově se závěrečnou instruktáží.

Závěrečná instruktáž (40 minut).

Forma: skupinová.

Pomůcky: výplatní doklady, osobní doklady, cvičné peníze, vybavená poštovní přepážka, poštovní software.

Popis: učitel praktického vyučování rozdělí žáky na 2 pracovní skupiny tak, aby obě viděly, na předváděnou činnost u přepážky. Předvádí pracovní činnost v reálném čase a s přesným technologickým postupem.

Závěr

Závěr (20 minut).

Shrnutí probraného učiva.

Metoda: slovní – diskuse.

Forma: hromadná.

Pomůcky: učební texty.

Popis: učitel praktického vyučování provede shrnutí probraného učiva, sdělí žákům hodnocení jejich pracovních činností a nácviku výplaty poštovních poukázek, zadá úkoly – může využít učební texty pro domácí přípravu, odpoví na dotazy žáků

6 Diskuse

V rámci bakalářské práce byla provedena analýza poštovních pravidel, aby jediných odborných textů. Poštovní služby jsou velmi specifické a tudíž učebnice ani jiná odborná literatura není k dispozici.

Pojem platební styk ve spojitosti s výplatou poštovních poukázek znají jak žáci, tak i veřejnost. Ovšem větší pozornost výplatním dokladům a platebním instrumentům se většinou nevěnuje. Žáci mají osobní zkušenost hlavně s platbami přes internet, nebo bezhotovostním platebním stykem. S výplatou v hotovosti se tak setkávají až ve druhém ročníku, a to konkrétně s poštovními poukázkami. Teprve tady zjišťují, jaké úkony je nutné ovládat, aby mohli zpracovat výplatní doklady a peníze vyplatit.

V návaznosti s výplatou finančních hotovostí se také (někteří vůbec poprvé) setkávají s osobními doklady a zmocněními k prokazování totožnosti.

V teoretické části bakalářské práce se ukázala jedna zásadní věc. Vždy je nutné přihlížet k úpravě obsahu textu na základě znalostí žáků a jejich možného chápání připraveného učebního textu. Jedná se o dobrou znalost probíraného učiva a jeho rozčlenění na jednodušší celky, které budou pro žáky snadněji uchopitelné a srozumitelné. Z pohledu učitele je nutné dobře zvládat učební látku jak po teoretické tak po praktické stránce. Je velkým přínosem pro výuku a výhodou, pokud učitel zvládá i praktické zpracování vybraného učiva. Tímto způsobem jsem se snažila rekonstruovat učební texty pro téma výplaty poštovních poukázek, která je řešena v praktické části bakalářské práce.

Na diskusi je aktuálnost vytvořeného učebním textu. Vzhledem k probíhajícím změnám v poštovních službách a jejich pravidelným aktualizacím je nutné vytvořený učební text opravovat a doplňovat.

Rovněž je možné texty dále rozšiřovat o další druhy a způsoby výplaty finančních hotovostí.

Také bude nutné reagovat na připomínky samotných žáků, kteří budou s pomůckou pracovat ve vyučování. Podle jejich dotazů se bude moci text doplňovat o další podrobnosti, nebo vzory.

Dále jsem se nezabývala konečnou podobou vyvázání textů. Např. zda vyvázat jednoduchou kroužkovou vazbou, nebo jen vkládat do pořadače a moci tak reagovat na změny výměnou jednotlivých stránek.

Také je možné vytvořit učební texty k celému tématu platebního styku. To by pak byl zpracován jeden tematický celek a učitelé praktického vyučování by jistě uvítali další návaznost na mezinárodní platební styk.

Učební text, který předkládám v příloze A této bakalářské práce, je také možné považovat za určitou část přípravy učitele praktického vyučování na výuku. Vytvořený učební text může být využíván i jinými vyučujícími, doufám, že by byl přínosem např. pro začínajícího učitele, který by si s jeho pomocí mohl lépe rozvrhnout praktické vyučování.

7 Doporučení pro pedagogickou praxi

Tato bakalářská práce pojednává o problematice didaktické transformace učiva určeného pro praktické vyučování. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se zabývám vymezením pojmů didaktické transformace, didaktické analýzy a redukce, a didaktické rekonstrukce.

Pro učitele praktického vyučování je podstatné porozumět posloupnosti didaktické transformace do té míry, aby jeho práce na rekonstrukci učiva byla efektivní a dosahovala patřičné úrovně.

Při studiu odborných publikací a literatury jsem zjistila, že učitelé praktického vyučování musí provádět analýzu odborných textů tak, aby je mohli ve srozumitelné podobě předložit žákům v podobě základního a rozšiřujícího učiva.

V případě, že by se chtěl učitel zabývat tvorbou učebních textů, doporučuji seznámit se nejdříve s požadavky, které jsou kladeny na tvorbu samotných textů. Je také vhodné, aby vzal v úvahu věk a znalosti žáků, kterým bude učební text určen. Přílišná jednoduchost nebo obtížnost nepovede u žáků k zájmu o tuto učební pomůcku.

V praktické části jsem se přesvědčila, jak je důležitá didaktická rekonstrukce obsahu vzdělávání. Snažila jsem se využít výsledky teoretické části. Ovšem stěžejní bylo zjištění, že vytvoření učebního textu není v žádném případě ukončený proces. Jelikož jsou poštovní služby velice specificky zaměřeny a probíhá jejich neustálá aktualizace, znamená to pokaždé kontrolu a opravy v učebních textech.

Doporučuji tedy vytvořit základní text, který bude možné doplňovat podle potřeb poštovního provozu a jeho potřeb. Také doporučuji, aby byly učební texty používány pro domácí přípravu žáků. Tím, že jsou součástí textů i vzory tiskopisů vytvořen přímo žáky, jsou pro ně nové informace snadněji dostupné. Žáci si vybaví nejen základní pojmy, ale také potřebné doklady.

Na závěr bych chtěla ještě pro práci s učebním textem doporučit práci v odborné učebně. V metodologii doporučuji střídat práci s textem a tvoření vlastních vzorů výplatních dokladů. Žák tak může zapojit i motorické dovednosti a praktický nácvik práce s poštovními poukázkami.

8 Závěr

Bakalářská práce s názvem Didaktická transformace učiva praktického vyučování v oboru vzdělání Logistické a finanční služby měla nastaveno několik cílů, které byly plněny v rámci teoretické i praktické části práce. Mojí snahou bylo pomocí analýzy odborných publikací a dokumentů vytvořit didakticky redukovaný transformovaný obsah učiva na téma Výplata poštovních poukázek. Na základě zjištěných poznatků jsem se snažila tento obsah prostřednictvím didaktické rekonstrukce zpracovat do učebního textu pro žáky druhého ročníku oboru Logistické a finanční služby.

V teoretické části jsem se zabývala didaktickou analýzou a transformací odborné literatury a odborných textů Poštovních podmínek, které se na škole používají pro výuku v praktickém vyučování. Věnovala jsem se základním požadavkům, které by měl mít na zřeteli každý, kdo se rozhodne zabývat tvořením učebních textů. Důležitou součástí tohoto procesu byla znalost základního učiva, cílové skupiny žáků a nároků na tvoření učebních textů. K prezentovanému učebnímu textu jsem vytvořila osnovu práce s vytvořeným učebním textem a metodické pokyny pro vyučující.

Didaktická transformace odborných textů a jejich následná rekonstrukce mě vedla k podobě a struktuře učebního textu, jež bylo cílem praktické části bakalářské práce.

Tvorba didaktických prostředků v podobě učebních textů, je prezentací vybraného obsahu vzdělávání. Mým dalším cílem byla srozumitelnost a zapamatovatelnost obsahu učiva. V textu učební pomůcky jsem využila zákonitosti didaktické rekonstrukce učiva

Na základě zjištěných skutečností o požadavcích na tvorbu učebních textů jsem lépe rozčlenila vlastní učební text Výplata poštovních poukázek. Texty obsahují základní pojmy, otázky a úkoly, zadání samostatných prací. V rámci zásady pro přípravu učebních textů je text doplněn také o grafické prvky (fotografie).

Na základě zjištěných skutečností v teoretické části bakalářské práce o didaktické transformaci byly naplněny také stanovené dílčí cíle – charakteristika jednotlivých druhů platebních dokladů, způsoby výplaty peněžních dokladů a zpracování poštovních podmínek do podoby učebního textu.

9 Seznam použité literatury

- ČESKO. Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách). In *Sbírka zákonů ČR*, ročník 2000, částka 10. Dostupné na: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-29>> [cit. 2016-02-01]. ISSN 1211-1244
- HLAĎO, Petr, Marie HORÁČKOVÁ a Lenka DANIELOVÁ. *Pedagogická praxe*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010, 97 s. ISBN 978-80-7375-468-6.
- JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika - vybraná témata*. Vyd. 4. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 108 s. ISBN 978-80-7435-047-4.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 447 s. ISBN 80-7178-253-X.
- KNECHT, P. *Didaktická transformace aneb od „didaktického zjednodušení“ k „didaktické rekonstrukci“*. Orbis scholae [online]. 2007, roč. 2, č. 1, s. 67-81 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.orbisscholae.cz/2007/cislo-1>
- KURELOVÁ, Milena. *Dělení cílů výuky*. In: ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014., s 57. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4590-9.
- MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006, 123 s. ISBN 80-7315-124-3.
- MAŇÁK, Josef a Petr KNECHT. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, 141 s. ISBN 978-80-7315-148-5.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 104 s. ISBN 80-210-3123-9.
- MAŇÁK, Josef. *Vyučovací metody*. 1. vyd. Praha: SPN, 1967, 173 s.
- MIKESKOVÁ, Šárka. *Didaktická analýza učiva*. In: *RVP Metodický portál: články*. RVP. Cz [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. 2012, 23. 5. 2012 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/15569/DIDAKTICKA-ANALYZA-UCIVA.html/>

- MIKESKOVÁ, Šárka. Didaktická analýza učiva. *Metodický portál: Články* [online]. 23. 05. 2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/15569/DIDAKTICKA-ANALYZA-UCIVA.html>>. ISSN 1802-4785.
- OBST, Otto. *Hodnocení výsledků výuky*. In: KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 405-406. ISBN 80-7178-253-X.
- PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-4834-8.
- Poštovní podmínky* [online]. Praha: Česká pošta, 2015, 6. 11 2015 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <https://www.ceskaposta.cz/ke-stazeni/postovni-podminky>
- Poštovní podmínky České pošty, s. p.: Základní poštovní služby*. Praha. 2016
- Poštovní služby* [online]. Praha: Český telekomunikační úřad, 2008, 13. 10 2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/pusobnost-ctu/postovni-sluzby.html>
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013, 483 s. ISBN 978-80-262-0456-5.
- Rámcový vzdělávací program* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2011-2015, 6. 11. 2015 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz>
- SIKOROVÁ, Zuzana. *Výběr učebnic na základních a středních školách*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-373-0.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. ISBN 978-80-7204-617-1.
- STEJSKALOVÁ, Pavla. *Didaktika praktického vyučování obchodu a služeb: určeno pro studenty oboru Učitelství praktického vyučování*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 120 s. ISBN 978-80-210-6456-0.
- SÝKORA, Miloslav. *Učebnice: její úloha v práci učitele a ve studijní činnosti žáků a studentů*. Praha: EM-Effect, 1996, 75 s. ISBN 80-900566-1-x.
- ŠVEC, Vlastimil, Oldřich ŠIMONÍK a Hana FILOVÁ. *Praktikum didaktických dovedností*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 90 s. ISBN 80-210-1365-6.

- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2011, 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.
- VALIŠOVÁ, Alena, Josef VALENTA. *Metody vyučování a jejich modernizace.* In: VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2011, s. 191-212. ISBN 978-80-247-3357-9.
- VEVERKOVÁ, Helena. Učivo. In: KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 121-143. ISBN 80-7178-253-X.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi.* Praha: Grada, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4590-9.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod.* Praha: Grada, 2012. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4100-0.

Přílohy

Příloha A